

Voortgangsrapportage 9

Programma

Ruimte voor de Rivier

23 maart 2007

Colofon

Uitgegeven door: Programmadirectie Ruimte voor de Rivier
Postbus 20903
2500 EX DEN HAAG

Informatie: Bureau Programmadirectie
Telefoon: 070 – 351 7577
Fax: 070 – 351 6139
E-mail : ruimtevoorderivier@cdr.rws.minvenw.nl
Internet www.ruimtevoorderivier.nl

Datum: 23 maart 2007

Versienummer: 0.11 def

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	5
1.1 OPDRACHT	5
1.2 LEESWIJZER	5
2. HET PROGRAMMA IN ZIJN OMGEVING	7
2.1 DOEL PROGRAMMA	7
2.2 ORGANISATORISCHE CONTEXT EN STURINGSFILOSOFIE	8
2.3 VASTSTELLING PKB DEEL 4	11
2.4 RAAKVLAKKEN MET ANDERE ONTWIKKELINGEN	11
3. DE SCOPE VAN HET PROGRAMMA	16
3.1 ALGEMEEN	16
3.1.1. BOVEN-RIJN/WAAL	17
3.1.2. BENEDENRIVIERENGEBIED	20
3.1.3. PANNERDENSCH KANAAL, NEDER-RIJN EN LEK	24
3.1.4. IJSSEL	28
4. DE PLANNING EN VOORTGANG VAN HET PROGRAMMA	33
4.1 MIJLPALEN	33
4.1. ONTWIKKELINGEN PER RIVIERTAK	35
4.1.1. VOORTGANG BOVEN-RIJN/WAAL	35
4.1.2. VOORTGANG BENEDENRIVIERENGEBIED	36
4.1.3. VOORTGANG PANNERDENSCH KANAAL, NEDER-RIJN EN LEK	37
4.1.4. VOORTGANG IJSSEL	37
5. RISICOMANAGEMENT EN AUDITING	40
5.1 AANPAK RISICOMANAGEMENT BINNEN RUIMTE VOOR DE RIVIER	40
5.2 BEHEERSING VAN RISICO'S DOOR INITIATIEFNEMERS	40
5.3 BEHEERSING VAN RISICO'S OP PROGRAMMANIVEAU	42
5.3.1. RISICO'S SAMENHANGEND MET GROND	42
5.3.2. RISICO'S SAMENHANGEND MET HYDRAULICA	43

5.3.3.	RISICO'S SAMENHANGEND MET VASTGOED EN SCHADEREGELINGEN	
	43	
5.3.4.	NATURA 2000	44
5.4	AUDITING	46
6.	<u>DE FINANCIËN VAN HET PROGRAMMA</u>	47
6.1	ALGEMEEN	47
6.2	MUTATIES OP HET PROJECTBUDGET	47
6.3	UITGAVEN EN AANGEGANE VERPLICHTINGEN	48
6.4	KASPROGNOSE RUIMTE VOOR DE RIVIER	49
6.5	MONITORING POST ONVOORZIEN	50
6.6	ONTVANGSTEN	50
	<u>CORRESPONDENTIE MET HET PARLEMENT</u>	52
	<u>BIJLAGEN</u>	53
	<u>BIJLAGE 1A</u>	54
	BUDGETMUTATIES PKB-FASE	54
	IBOI INDEXATIE PKB-FASE	54
	<u>BIJLAGE 1B</u>	55
	BESTUURLIJKE KEUZES:	55

1. Inleiding

1.1 Opdracht

Het programma 'Ruimte voor de Rivier' is op 15 mei 2001 aangewezen als groot project. Conform de Regeling Grote Projecten wordt ieder half jaar een voortgangsrapportage opgesteld. Deze negende voortgangsrapportage gaat over de tweede helft van 2006.

De eindverantwoordelijkheid voor het programma Ruimte voor de Rivier ligt bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Bij de realisatie van het programma werkt het ministerie van Verkeer en Waterstaat intensief samen met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en met provincies, gemeenten en waterschappen in riviereengebied.

1.2 Leeswijzer

In de verslagperiode is de PKB-fase vrijwel afgerond en een start gemaakt met de planstudiefase. Om deze overgang te markeren is de indeling van de voortgangsrapportage aangepast. Lag bij de voorgaande rapportages de nadruk op de totstandkoming van de PKB, in deze en de komende voortgangsrapportages ligt de nadruk op de presentatie van de uitwerking van de maatregelen. De voortgang zal worden beschreven in termen van scope (H4), planning (H5), risicomanagement en auditing (H6) en financiën (H7). Hieraan voorafgaand wordt een korte beschrijving gegeven van de relevante ontwikkelingen in de omgeving van het programma (H2) en wordt kort de belangrijkste elementen uit de voortgang van de uitwerking van de maatregelen beschreven.

1.3. Samenvatting hoofdpunten verslagperiode

In de verslagperiode heeft de behandeling van de PKB door de Eerste Kamer en de voorbereiding op de planstudiefase centraal gestaan. De PKB is unaniem vastgesteld door zowel de Tweede als de Eerste Kamer. De parlementaire besluitvorming heeft ruim 3 maanden langer geduurd dan van tevoren was voorzien. Dit maakt dat het realiseren van alle maatregelen uiterlijk in 2015 onder nog grotere tijdsdruk is komen te staan.

De inspanningsverplichting om eind 2015 alle maatregelen gerealiseerd te hebben blijft voorlopig overeind. Als de planstudiefase voor de diverse maatregelen is afgerond (circa eind 2009) kan aangegeven worden welke maatregelen in 2015 eventueel niet meer haalbaar zijn.

In de verslagperiode is op 18 augustus een bestuursovereenkomst getekend met de gemeente Gorinchem voor uitwerking van de planstudie voor de maatregel "Uiterwaardvergraving bedrijventerrein Avelingen". Op 25 september 2006 is een programmaopdracht verstrekt aan de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier (PDR). De PDR faciliteert de initiatiefnemers in de planstudiefase en houdt toezicht op de voortgang.

Per 31 december 2006 lopen er vijf planstudies en zijn twee al eerder gestarte projecten – die cruciaal zijn voor de in de PKB genoemde veiligheidsdoelstelling - in de uitvoeringsfase. Die laatste twee projecten zijn Hondsbroeksche Pleij en de Zuiderklip. De maatregelen in de planstudiefase zijn de ontpolderingen bij de Noordwaard en de Overdiepse Polder, de uiterwaardvergravingen Avelingen en Scheller- en Oldeneler Buitenwaarden en de dijkverlegging Westenholte.

Er zijn in de verslagperiode geen wijzigingen opgetreden in de risico-reservering, de ramingen en het projectbudget.

2. Het programma in zijn omgeving

2.1 Doel programma

Het kabinet richt zich op het realiseren van twee samenhangende doelstellingen:

1. Het op het vereiste niveau brengen van de bescherming van het rivierengebied tegen overstromingen;
2. Het leveren van een bijdrage aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied.

Het waarborgen van voldoende veiligheid geldt als hoofddoelstelling; verbetering van de ruimtelijke kwaliteit als tweede doelstelling.

Veiligheid

Het vereiste veiligheidsniveau in het rivierengebied rond de Rijntakken moet uiterlijk in 2015 in overeenstemming zijn gebracht met een maatgevende Rijnafvoer van 16.000 m³/s bij Lobith. Voor het gedeelte van de Maas benedenstrooms van Hedikhuizen geldt dat het veiligheidsniveau uiterlijk in 2015 in overeenstemming moet zijn gebracht met een maatgevende afvoer van 3.800 m³/s bij Borgharen. Voor de IJssel wordt de maatgevende afvoer vanuit de Rijn nog verhoogd met een gezamenlijke toestroom van de zijrivieren van 250 m³/s.

Voor de toekomst wordt een verdere stijging van rivierafvoeren en de zeespiegel verwacht. Bij het ontwerp van de maatregelen om het vereiste veiligheidsniveau te bereiken zal hiermee rekening moeten worden gehouden. Ook moet worden voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen het treffen van noodzakelijke maatregelen in de toekomst belemmeren.

Ruimtelijke kwaliteit

Naast het bereiken van de veiligheid, heeft deze PKB tot doel een bijdrage te leveren aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied en het rivierengebied daarmee economisch, ecologisch en landschappelijk te versterken. Behoud en ontwikkeling van beschermde natuurwaarden heeft daarbij bijzondere aandacht. Door de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit moet het rivierengebied aantrekkelijker en leefbaarder worden. Het streven is om water en andere ruimtelijke functies te combineren.

Visie op de verdere toekomst

Op langere termijn worden nog grotere rivierafvoeren en een stijging van de zeespiegel verwacht. Het kabinet heeft daarom die maatregelen voor de korte termijn gekozen, die de maatregelen voor de lange termijn niet belemmeren. De langetermijnvisie in de PKB maakt tevens duidelijk welke gebieden voor de verdere toekomst beschikbaar moeten blijven voor te treffen maatregelen in het kader van hoogwaterbescherming. Het gaat hierbij om een inperking van de gebiedsreserveringen die in de Nota Ruimte als zoekgebied zijn opgenomen.

2.2 Organisatorische context en sturingsfilosofie

Bij de opstelling van de PKB Ruimte voor de Rivier is intensief samengewerkt met waterschappen, provincies en gemeenten. In de planstudiefase wordt deze samenwerking voorgezet. Waterschappen, provincies en gemeenten krijgen de mogelijkheid om initiatiefnemer te worden van een planstudie. Mocht er geen belangstelling zijn vanuit andere overheden om een maatregel nader uit te werken, dan zal Rijkswaterstaat als initiatiefnemer optreden.

Per 25 september 2006 heeft de programmadirectie Ruimte voor de Rivier (PDR) haar opdracht gekregen. De PDR is een onderdeel van Rijkswaterstaat. De taak van de programmadirectie is gericht op het voeren van de centrale regie tijdens de planstudiefase van het programma Ruimte voor de Rivier. Deze regie is opgedeeld in de volgende aandachtsgebieden:

- Riviertakmanagement (van waaruit de directe contacten worden onderhouden met de initiatiefnemers);
- Kennismanagement (van waaruit bij lacunes in kennis wordt gefaciliteerd en kennis tussen de verschillende planstudies wordt uitgewisseld).
- Projectbeheersing (van waaruit het toezicht op de planning, het budget en het risicomanagement is vormgegeven).

Het beheersmodel grote projecten geeft richting aan de wijze van sturing van grote projecten. De sturingsfilosofie met betrekking tot het toezicht, de sturing en de verantwoording van het programma Ruimte voor de Rivier kent een aantal karakteristieken dat volgt uit de uitgangspunten van dit beheersmodel grote projecten. Qua sturing is er sprake van een programma dat zich richt op het realiseren van de samenhangende doelstellingen (veiligheid en ruimtelijke kwaliteit) door middel van vele onderling verschillende, maar qua doelen en randvoorwaarden samenhangende maatregelen.

Vanuit deze programmagedachte ligt de focus op het beheersen van deze maatregelen, de verbanden tussen maatregelen en de impact van iedere maatregel afzonderlijk op de realisering van de overkoepelende doelen. Om die reden wordt gesproken van het Programma Ruimte voor de Rivier.

Raakvlakmanagement is cruciaal. Er zijn relaties tussen de maatregelen onderling voor wat betreft geld, grondstromen, hydraulica (waterstandsaling en benedenstroomse effecten) die zowel de inhoud als de planning van maatregelen en het gehele programma kunnen beïnvloeden. Ook zijn er relaties met externe factoren die zich buiten de invloedssfeer van de directie bevinden, zoals: NURG-projecten en andere projecten in rivierbed, maatregelen in Duitsland, zijdelingse instroom etc.

Op het terrein van ruimtelijke kwaliteit heeft de Rijksadviseur voor het Landschap het Ruimtelijk Kwaliteitsteam Ruimte voor de Rivier samengesteld. De taak van dit team is ruimtelijke kwaliteit in de planstudies te borgen door de Programmadirectie en de initiatiefnemers van de afzonderlijke maatregelen te adviseren. De werkzaamheden van dit team vinden plaats onder verantwoordelijkheid van de PDR.

De sturingsfilosofie van het programma kent twee hoofdelementen. Enerzijds worden initiatiefnemers gefaciliteerd, anderzijds wordt toezicht gehouden op de initiatiefnemers.

De uitgangspunten in de sturingsfilosofie zijn:

1. De planning, monitoring, toezicht, beheersing, sturing en verantwoording vanuit het overkoepelende programma zal zich richten op de realisatie van de doelen van het programma Ruimte voor de Rivier: 1) veiligheid en 2) ruimtelijke kwaliteit.
2. Deze sturing kan slechts effectief zijn wanneer alle betrokken partijen een gedeeld beeld hebben van de elementen scope, tijd, geld, organisatie en risico's. Vastlegging daarvan vindt plaats via de bestuursovereenkomsten (dan wel de projectopdrachten als Rijkswaterstaat initiatiefnemer is) die voorafgaand aan de start van de uitwerking van de maatregelen tussen partijen worden opgesteld en ondertekend.

3. De daadwerkelijke uitwerking van deze sturingsfilosofie zal plaats vinden door de vormgeving van “checks and balances” in de te sluiten overeenkomsten. Controlemechanismen (checks) moeten daarbij de balans tussen de belangen van de machten (balances) waarborgen. Uitgangspunt is de balans tussen de autonomie van de initiatiefnemer binnen de overeengekomen kaders en de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat voor de afgesproken resultaten van het totale programma.
4. Er wordt gewerkt met een systeem van “Externe Kwaliteitsborging”. De achterliggende gedachte is daarbij dat de initiatiefnemer een deel van de doelstellingen van het programma via de maatregel realiseert en daarbij zelf zorgt voor adequate en transparante kwaliteitsborging (gecontroleerd vertrouwen). Concreet betekent dit dat de verantwoordelijkheid voor de realisatie van de doelstelling c.q. de maatregel – binnen vooraf afgesproken kaders – bij de initiatiefnemer ligt. Indien deze kaders (blijvend) overschreden worden treden vooraf afgesproken sancties in werking en zorgt de initiatiefnemer voor herstel zodat weer sprake is van een “beheerst proces”. In het uiterste geval wordt de afspraak met de initiatiefnemer ontbonden.
5. Het slotstuk op externe kwaliteitsborging wordt gevormd door de vormgeving en de uitvoering van het RvdR-Auditinstrument.
6. De informatiebehoefte is gedefinieerd. Met initiatiefnemers zijn en worden afspraken gemaakt over het informatieprofiel.
7. Op basis hiervan zal een voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer worden opgesteld. De Voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer zal bestaan uit een generiek deel gericht op het programma en meer specifiek per riviertak op de scope, de planning, het budget en het risicomangement.
8. Binnen deze sturingsfilosofie is ook een liaisonfunctie gecreëerd (het riviertakmanagement), waarbij directe contacten met de initiatiefnemer worden onderhouden en de relaties tussen de maatregelen worden gemonitord. De riviertakmanager is primair facilitator van het proces en signaleert knelpunten zo spoedig mogelijk op zowel maatregel, riviertak- als programmaniveau.
9. De programmadirectie levert daarnaast ondersteuning op kennisgebieden, om te voorkomen dat de initiatiefnemers telkens opnieuw hetzelfde wiel uitvinden. Naast de aandacht voor wet- en regelgeving gaat onder andere om kaders op het gebied van hydraulische modellen, procesaanpak ruimtelijke kwaliteit, vergunningmanagement, schaderegelingen, archeologie en inrichting risicomangement.

2.3 Vaststelling PKB deel 4

Op 7 juli 2006 heeft de Tweede Kamer unaniem ingestemd met deel 3 van PKB Ruimte voor de Rivier. De Tweede Kamer heeft deel 3 vervolgens doorgezonden naar de Eerste Kamer. De Eerste Kamer heeft op 14 november 2006 een start gemaakt met het debat over de PKB. Omdat de kamerleden graag nader geïnformeerd wilden worden is er op 28 november 2006 een technische briefing georganiseerd. Op 19 december 2006 is het debat vervolgd en heeft de Eerste Kamer uiteindelijk ook unaniem ingestemd met deel 3 van de PKB.

Op 25 januari 2007 is deel 4 ter inzage gelegd. Op 26 januari 2007 is de PKB officieel in werking getreden. Op 20 februari 2007 is deel 4 aangeboden aan de Eerste en Tweede Kamer. Deel 4 van de PKB Ruimte voor de Rivier is vrijwel identiek aan deel 3. Naast enkele taalkundige verbeteringen is slechts één beperkte wijziging doorgevoerd. Het gaat daarbij om een toevoeging aan *“Bijlage, blad 3: Maatregelen Basispakket. Depots voor berging van schone, licht of sterk verontreinigde grond”*. Aan deze bijlage is één zin toegevoegd namelijk: *“Ook voor de in dit blad genoemde maatregelen geldt de beslissing van wezenlijk belang uit hoofdstuk 7; zo nodig zal voor te selecteren depots een rijksprojectbesluit worden genomen”*. Hierover is de Tweede Kamer op 12 oktober 2006 per brief geïnformeerd. De Tweede Kamer heeft op 31 oktober 2006 deze aanvulling goedgekeurd.

2.4 Raakvlakken met andere ontwikkelingen

NURG-programma

Het ministerie van LNV werkt samen met het Ministerie van V&W aan het zogeheten NURG-programma (Nadere Uitwerking Rivierengebied). Dit programma bestaat uit enige tientallen, veelal kleine, projecten die zowel een bijdrage leveren aan de veiligheidsdoelstelling als aan natuurontwikkeling (één van de elementen van ruimtelijke kwaliteit) in het rivierengebied. De NURG-projecten worden gefinancierd uit daartoe speciaal vrijgemaakte budgetten van zowel het Ministerie van LNV als het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Inhoudelijk bestaat derhalve samenhang tussen het NURG-programma en het programma Ruimte voor de Rivier. Met de NURG-projecten wordt een deel van de veiligheidsopgave reeds gerealiseerd. Hiermee is in de PKB rekening gehouden. Over de voortgang van het NURG-programma wordt separaat gerapporteerd door de minister van LNV.

Project	Riviertraject	Minimale bijdrage aan de PKB-taakstelling (in cm)
Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden natuur	Boven-Rijn	11
Uiterwaardvergraving Millingerwaard natuur	Waal	6
Uiterwaardvergraving Bemmelse waarden natuur	Waal	5
Uiterwaardvergraving Afferdensche- en Deestsche waarden natuur	Waal	6
Natuurontwikkelingsproject Noordwaard	Benedenrivieren-gebied	17
Uiterwaardvergraving Renkumse Benedenwaard en Wageninger benedenwaard natuur en veerstoep Lexkesveer	Neder-Rijn	18
Uiterwaardvergraving Welsumerwaarden en Fortmonderwaarden natuur	IJssel	6-8

EU-hoogwaterrichtlijn

In juni 2006 is een zogenaamd Politiek Akkoord bereikt door de Lidstaten over de tekst van de EU-Hoogwaterrichtlijn. Gedurende de onderhandelingsfase van de Tweede Lezing zullen de amendementen van het Europees Parlement op het voorstel voor de Richtlijn worden besproken. Naar verwachting zal de Richtlijn worden afgerond onder Duits Voorzitterschap (eerste helft 2007). De onderhandelingen over de Europese Hoogwaterrichtlijn lopen dus nog, daardoor kunnen nog geen definitieve uitspraken gedaan worden over de precieze uitkomsten.

Het voorstel voor de richtlijn bevat drie concrete verplichtingen (in de vorm van producten) voor de lidstaten:

- *Voorlopige overstromingsrisicobeoordeling*: lidstaten bepalen in welke gebieden sprake is van een significant risico. Daar waar geen significant overstromingsrisico is, hoeft geen verdere actie te worden ondernomen;
- *Overstromingsrisicokaarten*: lidstaten ontwikkelen overstromingskaarten en schadekaarten, die als input dienen voor de overstromingsrisicobeheerplannen.
- *Overstromingsrisicobeheerplannen*: lidstaten ontwikkelen en implementeren plannen gericht op het reduceren van overstromingsrisico's.

Het voorstel voor de EU-Hoogwaterrichtlijn heeft naar verwachting geen directe gevolgen voor de PKB Ruimte voor de Rivier: de lidstaten bepalen zelf welke doelen ze willen stellen en welke maatregelen daartoe nodig zijn. De richtlijn geeft een kader voor grensoverschrijdende samenwerking en geeft principes voor het opstellen van overstromingskaarten en plannen.

Specifieke maatregelen zullen onderdeel gaan uitmaken van de op stroomgebiedniveau op te stellen overstromingsplannen die in 2015 gereed moeten zijn.

Tweede Toetsing en Hoogwaterbeschermingsprogramma

In de Wet op de Waterkering zijn de niveaus van de hoogwaterbescherming vastgelegd. In deze wet is ook geregeld, dat de waterkeringbeheerders elke vijf jaar de primaire waterkeringen toetsen en daarover via de provinciebesturen rapporteren aan het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. In 2006 hebben de waterkeringbeheerders hun toetsingsrapporten toegezonden.

Op 19 september 2006 heeft het kabinet de Tweede kamer geïnformeerd over de resultaten van de Tweede Toetsronde. Op de peildatum 1 januari 2006 geldt dat van de 2875 km primaire waterkeringen in Nederland:

- 1264 kilometer is op orde en er zijn geen maatregelen nodig. Dit komt neer op 44% van het totaal.
- 680 kilometer moet worden verbeterd. Dit komt neer op 24% van het totaal.
931 kilometer krijgt het predicaat geen oordeel. Dit komt neer op 32% van het totaal. Geen oordeel betekent in veel gevallen dat het grootste deel van de gegevens over de waterkering wel aanwezig is, maar nog onvoldoende volledig is om een formeel eindoordeel te kunnen geven.

Voor alle dijkvakken en kunstwerken waarvan geconstateerd is dat infrastructurele maatregelen nodig zijn, is bekeken of ze al onder een ander programma of project worden aangepakt, dan wel of ze voor beheer en onderhoud in aanmerking komen (verbeterkosten zijn dan voor de beheerders) of dat ze op grond van artikel 12 van de Wet op de waterkering voor rijksfinanciering in aanmerking komen via de Infra-fondsbegroting.

Uit deze analyse blijkt dat de noodzakelijke verbeteringen in het rivierengebied voor het overgrote deel worden aangepakt met het programma Ruimte voor de Rivier. Voor de dijkversterkingsmaatregelen die wel via het Hoogwaterbeschermingsprogramma in het rivierengebied zullen worden uitgevoerd zal afstemming met Ruimte voor de Rivier plaatsvinden.

Kaderrichtlijn Water (KRW) en Grondwaterrichtlijn

Op de weg naar de stroomgebiedsbeheersplannen die in 2009 door de provincies moeten worden vastgesteld heeft het kabinet op 15 december 2006 de Decemhernota 2006 naar de Tweede Kamer gezonden.

De decembernota heeft als doel de inhoudelijke koers te bepalen op weg naar het stroomgebiedsbeheersplan en richting te geven aan het werkproces in 2007 en verder.

De PKB Ruimte voor de Rivier zal door de aard van de maatregelen een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de KRW-doelen in het rivierengebied. De nieuwe Grondwaterrichtlijn (GWR) is op 12 december 2006 door het Europees Parlement vastgesteld. De GWR moet nog geïmplementeerd worden in de Nederlandse wetgeving. In dat kader worden ook de consequenties van de implementatie voor grond in Ruimte voor de Rivier nagegaan.

Natura 2000 (Vogel-Habitatrichtlijn)

De Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn inmiddels geïmplementeerd in nationale wetgeving: Natuurbeschermingswet voor de bescherming van de Natura 2000 gebieden en Flora- en Faunawet voor soortbescherming. Ruim 70% van het plangebied van het project Ruimte voor de Rivier ligt binnen Natura 2000 gebieden. Deze vallen in de tweede tranche van de aanwijzingsbesluiten voor de Natura 2000 gebieden. Voor een belangrijk deel van de (ruimtelijke) maatregelen is naar verwachting een vergunning Natuurbeschermingswet nodig (inclusief een zogenaamde passende beoordeling), omdat negatieve effecten op bestaande Natura 2000-waarden niet op voorhand uitgesloten kunnen worden. Daarom is Natura 2000 ook benoemd als belangrijk risico voor het tijdig realiseren van het gehele programma. In het hoofdstuk over de programmerisico's is hier nader op ingegaan.

Herziening Wet Bodembescherming

Het vergraven van waterbodems is een belangrijke onderdeel van de maatregelen in het kader van het programma Ruimte voor de Rivier. In het plangebied is een deel van de te vergraven waterbodems verontreinigd. Het vergraven (opnemen en neerleggen) van verontreinigde grond en baggerspecie is in Nederland met verschillende wettelijke kaders gereguleerd. Zo ziet de Wet milieubeheer (Wm) toe op het storten (afvalstoffen) van grond en baggerspecie. De Wet bodembescherming (Wbb) reguleert het saneren van ernstig verontreinigde bodems en het Besluit secundaire bouwstoffen (Bsb) reguleert het toepassen van (licht) verontreinigde grond en bagger (secundaire bouwstoffen). De Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) reguleert lozingen (o.a. van baggerspecie) op het oppervlaktewater. Het grondverzet ten behoeve van Ruimte voor de Rivier moet aan al deze wettelijke kaders voldoen.

In de PKB is ten aanzien van het grondverzet in het bovenrivierengebied rekening gehouden met het gebiedsgerichte bodembeleid Actief Bodembeheer Rijntakken (ABR). Naar aanleiding van onduidelijkheden in dit beleid is een en ander in 2005 verduidelijkt met de “spelregels ABR”.

In 2007 treedt naar verwachting het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) in werking. Inhoudelijk ligt dit besluit in het verlengde van de spelregels ABR. Ten opzichte van ABR kan dit besluit de volgende gevolgen hebben:

- Vereenvoudiging procedures bij hergebruik van grond (geen Wm en Wvo vergunning meer nodig, alleen een Wbb melding) en daarmee ook een eenduidiger toetsingskader;
- Verhoging van de interventiewaarde, waardoor er minder sterk verontreinigde grond zal vrijkomen (minder storten in baggerspeciedepots, meer hergebruik);
- Grondverzet binnen riviersysteem kan plaatsvinden op basis van bodemkwaliteitskaarten, waarbij bovendien geen onderzoek naar uitloging meer nodig is (vereenvoudiging keuringssystematiek);
- Het begrip “hergebruik” mag anders gehanteerd worden, waardoor er minder snel sprake zal zijn van het storten van afvalstoffen (met name verondiepen van zandwinputten);
- In het Bbk is een definitie van baggerspecie opgenomen waardoor grond die uit uiterwaarden wordt ontgraven ook als baggerspecie wordt aangemerkt (en hierdoor bv ook in grootschalige baggerdepots kan worden gestort). Dit was al gangbare praktijk maar wordt met het Bbk juridisch eenduidig vastgelegd.

Deze veranderingen kunnen een gunstige uitwerking hebben op de kostenraming, planning en het risicoregister van Ruimte voor de Rivier. Echter er is ook een nieuwe EU afvalstoffenrichtlijn in de maak. De kans dat deze Richtlijn strenger wordt dan het nieuwe voorgenomen Nederlandse Bodembesluit (Bbk) is aanwezig en kan daarmee de eventuele positieve effecten bij een tijdige inwerkingtreding van het Bbk verminderen of zelfs te niet doen. Voor meer informatie rondom risicobeheersing van Bbk wordt verwezen naar paragraaf 5.3.

3. De scope van het programma

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden de circa 40 maatregelen van de PKB beschreven. De beschrijving van de maatregelen wordt alleen in VGR 9 eenmalig integraal opgenomen. In de daaropvolgende VGR's zal naar deze beschrijving worden verwezen en middels een insteekkaart (losse bijlage) zal een overzicht van de maatregelen worden toegevoegd. Alleen mutaties in scope zullen apart in dit hoofdstuk worden vermeld.

In dit hoofdstuk wordt de maatregel beschreven zoals die in de PKB is opgenomen. De voortgang bij de betreffende maatregel is in Hoofdstuk 4 opgenomen.

In PKB zijn circa 40 maatregelen opgenomen, die tezamen de veiligheidstaakstelling op korte termijn (2015) moeten realiseren. Om de maatregelen ook ruimtelijk goed in te passen in het landschap en een trendbreuk te kunnen realiseren met het verleden is gekozen voor een mix van maatregelen. Het gaat hierbij om de volgende typen maatregelen:

- Uiterwaardvergraving;
- Dijkverlegging;
- Kribverlaging;
- Zomerbedverdieping;
- Ontpoldering;
- Hoogwatergeul;
- Obstakelverwijdering;
- Berging;
- Dijkversterkingen.

De projectscope 'Ruimte voor de Rivier' versie 1.0 van april 2002 is aangemerkt als vertrekpunt. Deze is in de loop van het 3e kwartaal 2002 vastgesteld. In de verslagperiode hebben zich geen scopewijzigingen voorgedaan.

Scopemutaties tot verslagperiode	Datum
- Geen	
Scopemutaties verslagperiode	Datum
- Geen	
Voorstellen tot scopemutatie	Datum
- Geen	

Tabel 1: Scopemutaties

Maatregelen naar riviertak

De maatregelen in de PKB zijn voor een meer inzichtelijke presentatie verdeeld naar vier riviertakken, te weten:

- Boven-Rijn/Waal;
- Merwedde, Bergsche Maas, Amer, Rijn-Maasmondingsgebied (hierna: Benedenrivierengebied);
- Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn en Lek;
- IJssel.

In de hierna volgende paragrafen is per riviertak kort weergegeven welke maatregelen het betreft per riviertak. Ook is de hydraulische taakstelling toegevoegd, die bepalend is voor het realiseren van de veiligheidstaakstelling. In deze beschrijving is volstaan met de maatregelen die zijn opgenomen in het basispakket. In het kader van de programmatische aanpak kunnen ook alternatieve maatregelen via een omwisselbesluit worden opgenomen in het basispakket. De belangrijkste alternatieve maatregelen zijn de hoogwatergeulen bij Zutphen en Kampen. In het hoofdstuk planning wordt hierop nader ingegaan.

3.1.1. Boven-Rijn/Waal

Langs de Waal zal zoveel mogelijk nieuwe ruimte buitendijks worden gecreëerd. Het verwijderen van obstakels, kribverlaging en de verlaging van uiterwaarden worden maximaal toegepast. De dijkteruglegging Lent is verreweg het meest complex in dit gebied en is nodig om de huidige 'flessenhals' tussen Nijmegen en Lent meer ruimte te geven.

In onderstaande tabel is voor de betreffende maatregelen de bijbehorende wetgeving en de hydraulische taakstelling opgenomen.

Maatregelen	Type	Wet projectbesluit	Minimale hydraulische taakstelling		Realisatie h
			In m	Op rivier km	taakst
Suikerdam en polderkade naar de Zandberg	Obstakelverwijdering	Wbr	-0,08	870,8- 871,8	
Millingerwaard	Extra uiterwaardvergraving	Wbr	-0,09	870-872	
Lent	Dijkteruglegging	Wwk en Wro	-0,27	881,5-882,5	
Waalbochten	Kribverlaging	Wbr	-0,08	886,5-867,5	
Midden-Waal	Kribverlaging	Wbr	-0,12	887-888	
Waal Fort St. Andries	Kribverlaging	Wbr	-0,08	915,5-916,5	
Beneden Waal	Kribverlaging	Wbr	-0,06	933,5-934,5	
Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland	Uiterwaardvergraving	Wwk en Wro	-0,11	947,3-948,3	

Tabel 2: Overzicht maatregelen Boven-Rijn/Waal

Kaart 1: Basispakket, alternatieven, aanvullende maatregelen en depots voor de korte termijn Boven-Rijn en Waal

Obstakelverwijdering Suikerdam en polderkade naar de Zandberg (in de Gendtsche Waard)

De kades aan de bovenstroomse zijde in de Gendtsche Waard worden verlaagd. Hierdoor zal het water eerder de Gendtsche Waard instromen. De waterstanddaling die hierdoor optreedt op de Waal, heeft als gevolg dat er meer water vanaf de Pannerdensche Kop naar de Waal stroomt. Voor de bereikbaarheid van de woningen en bedrijven wordt in de planstudiefase een oplossing gezocht.

Extra uiterwaardvergraving Millingerwaard

In het bestaande project de Millingerwaard wordt een nevengeul gegraven en wordt de toegangsdam naar het hoogwatervrije terrein De Beijer verlaagd. Tevens worden verschillende kades verlaagd. Met dit plan wordt een waterstanddaling van 6 cm gerealiseerd. Deze waterstanddaling is nodig om de taakstelling voor de korte termijn op dit traject te kunnen halen.

Om de afvoerverdeling op de Pannerdensche Kop te kunnen bijsturen is een extra taakstelling gelegd op de Millingerwaard. Het totale maatregelenpakket in de Millingerwaard zal een waterstanddaling moeten realiseren van 9 cm.

Dijkteruglegging Lent

De Waal moet tussen Nijmegen en Lent door een heel smal winterbed van de rivier, een zogeheten flessenhals. Het stadsfront van Nijmegen en het dorp Lent liggen hier dicht tegen de rivier aan.

De dijkteruglegging Lent omvat het plan om de dijk bij Lent met een paar honderd meter landinwaarts te verleggen. De teruggelegde dijk krijgt de vorm van een bebouwbare kade. In het buitengedijkte deel wordt een nevengeul aangelegd. Buitendijks komt een bewoond en bebouwbaar schiereiland dat bij hoogwater ontsloten wordt door een nieuwe brug.

Het nieuwe buitendijkse gebied biedt kansen voor recreatie en het gebied kan ingericht worden als stedelijk uitloopgebied. Aan de binnendijkse zijde van de nieuwe dijk zijn er mogelijkheden voor woningbouw.

Kribverlagingen: Waalbochten, Midden-Waal, Waal Fort St. Andries, Beneden Waal

Op een groot deel van de Waal worden de kribben aan beide zijden van de rivier verlaagd. Op het traject van de Pannerdensche Kop tot Nijmegen zal de kribverlaging ervoor zorgen dat de waterstanden op de bovenloop van de Waal worden verlaagd, waardoor de Waal meer water zal afvoeren. Vanaf Nijmegen tot aan Gorinchem dient de kribverlaging als maatregel om de waterstand onder maatgevende omstandigheden te verlagen. De vaargeul zal op diepte blijven. De kribben worden gemiddeld met een meter verlaagd. Dat betekent dat ze bij laagwater zichtbaar zijn, maar bij iets hoger dan de normale waterstand onder water komen te staan. De zichtbaarheid van de kribbaken blijft onveranderd.

Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland

De uiterwaard Brakelse Benedenwaarden bestaat voor een groot deel uit een open cultuurlandschap, met vaak grote botanische en cultuurhistorische waarde en waardevol reliëf.

De dijk wordt bij de Buitenpolder Het Munnikenland landinwaarts gelegd. De huidige dijk wordt dan verlaagd tot het maaiveld. Door de uiterwaard Brakelse Benedenwaarden wordt een nevengeul van de Waal naar de Afgedamde Maas aangelegd.

Ook een aantal zomerkades zal worden verwijderd of verlaagd. De botanisch waardevolle Bloemplaat blijft behouden.

3.1.2. Benedenrivierengebied

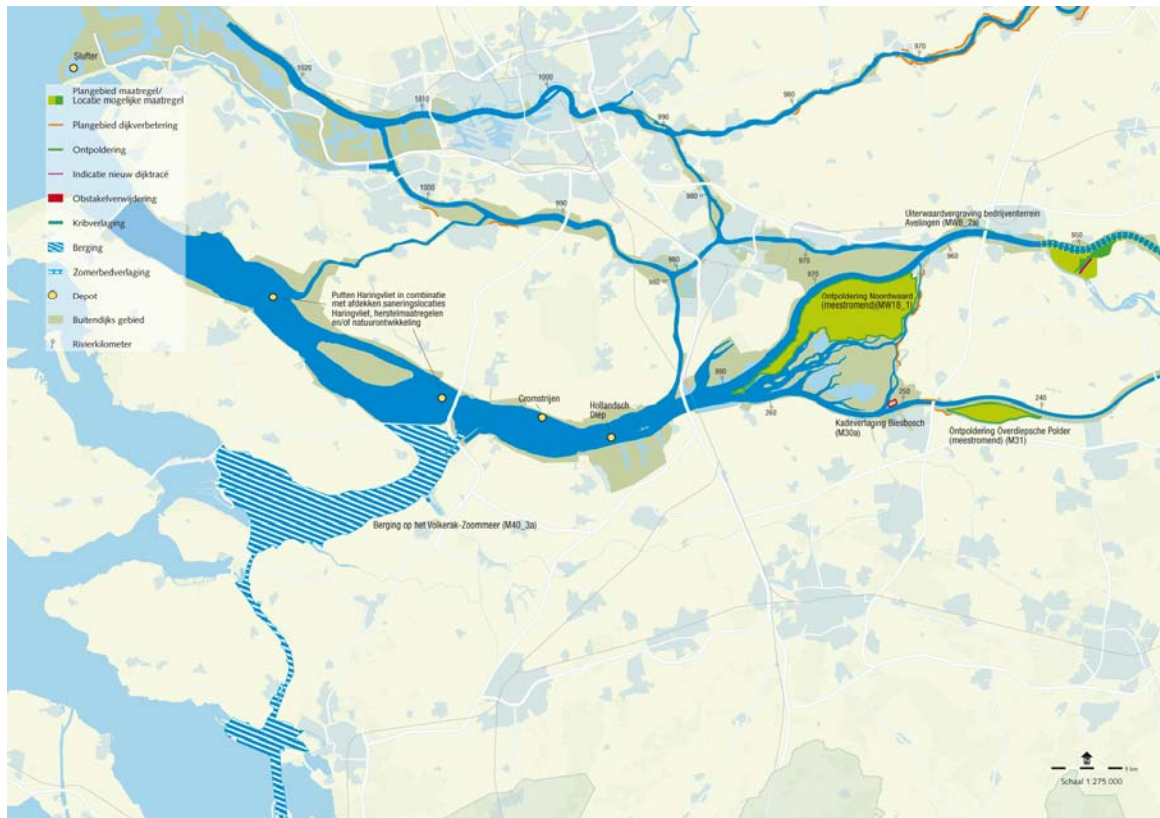
In het Benedenrivierengebied ligt de nadruk op grote ontpolderingen en kleine dijkverbeteringen.

De ruimtelijke kwaliteit speelt in het Benedenrivierengebied een belangrijke rol bij de ontpolderingen in de Noordwaard en de Overdiepsche Polder. In de planstudiefase zal daarom juist bij deze maatregelen veel aandacht worden gegeven aan het aspect ruimtelijke kwaliteit. De Zuiderklip is voor een belangrijk deel ook een natuurontwikkelingsproject.

In onderstaande tabel is voor de betreffende maatregelen de bijbehorende wetgeving en de hydraulische taakstelling opgenomen.

Maatregelen	Type	Wet projectbesluit	Minimale hydraulische taakstelling		Realisatie h taakst
			In m	Op rivier km	
Bedrijventerrein Avelingen	Uiterwaardvergraving	Wbr	-0,05	955	
Noordwaard (meestromend)	Ontpoldering	Wro	-0,3	955	
Overdiepsche Polder (meestromend)	Ontpoldering	Wwk en Wro	-0,3	239,5	
Biesbosch	Kadeverlaging	Wbr	-0,01	252	
Amer/ Donge	Dijkverbetering	Wwk	-	-	
Steurgat/ Land van Altena	Dijkverbetering	Wwk	-	-	
Bergsche Maas/ Land van Altena	Dijkverbetering	Wwk	-	-	
Oude Maas/ Hoeksche Waard	Dijkverbetering	Wwk	-	-	
Oude Maas/ Voorne Putten	Dijkverbetering	Wwk	-	-	
Volkerak Zoommeer	Berging	Wro	-0,1	1015	
Zuiderklip	Ontpoldering	Wro	-0,03	976-978	

Tabel 3: Overzicht maatregelen Benedenrivierengebied

Kaart 2: Basispakket en depots voor de korte termijn Benedenrivierengebied

Bedrijventerrein Avelingen

Het bedrijventerrein Avelingen ligt aan de noordzijde van de Boven Merwede. In de huidige situatie liggen buitendijkse voorlanden (grasland) met dwarsdammen. De voorlanden schermen de binnenhavens af van de rivier en de dwarsdammen begeleiden de scheepvaart naar de binnenhavens.

Door de voorlanden wordt een geul gegraven en tevens een sanering uitgevoerd. Een deel van de uiterwaard wordt afgegraven en pijlers van een vroegere brug worden verwijderd. Om te voorkomen dat de geul bij lage afvoeren meestroomt wordt een drempel aangebracht. Deze maatregel lost in combinatie met de maatregel Noordwaard de problemen bij de flessenhals Gorinchem op.

Noordwaard (meestromend)

Aan de zuidzijde van de Nieuwe Merwede tussen km. 963 en km. 971 ligt de polder Noordwaard (2050 hectare). Aan de zuidzijde van de Noordwaard ligt de Brabantse Biesbosch. In de huidige situatie heeft de Noordwaard hoofdzakelijk een landbouwkundige functie met zowel akkerbouw als veeteelt.

Door het inzetten van de Noordwaard voor rivierverruiming wordt een zeer forse verlaging van de waterstand bereikt van 60 cm ter plaatse van Werkendam en 30 cm ter plaatse van Gorinchem. De maatregel betreft het gedeeltelijk afgraven van de dijken aan de instroom- en uitstroomkant van de polder tot een hoogte van ongeveer 2 m boven NAP. Het zogeheten doorstroomgebied staat minimaal enkele keren per jaar, vooral in de wintermaanden, onder water. In de overige delen gebeurt dat veel minder vaak. Afhankelijk van de inrichting met kades kunnen deze gebieden eens in de 100 tot 1000 jaar meestromen.

Overdiepse Polder (meestromend)

De Overdiepse Polder ligt aan de zuidzijde van de Bergsche Maas tussen Geertruidenberg en Waalwijk. Het gebied wordt begrensd door de Bergsche Maas aan de noordzijde en het Oude Maasje aan de zuidzijde. De Overdiepse Polder bestaat uit een polder en een uiterwaard. De polder (binnendijs) heeft een oppervlak van 550 hectare en de uiterwaard beslaat een oppervlak van 180 hectare. De uiterwaard wordt van het zomerbed van de rivier gescheiden door een zomerkade. In de huidige situatie kent de Overdiepse Polder (polder en uiterwaard) een landbouwkundige functie (met name gemengde melkvee- en akkerbouwbedrijven). De maatregel behelst het verleggen van de primaire waterkering naar de zuidzijde van de Overdiepse Polder. Tegen de verlegde waterkering zullen ook de uitgeplaatste woningen annex opstallen worden gesitueerd op nieuw aan te leggen terpen, die hoogwatervrij blijven. Het uitgangspunt is dat in de polder normaal landbouwkundig gebruik mogelijk blijft. De overstromingsfrequentie voor de lager gelegen landbouwgebieden bedraagt eens in de 25 jaar. De maatregel leidt tot een maximaal effect van circa 30 cm (lokaal) waterstanddaling. Doordat het effect van de maatregel tot ver bovenstrooms significant is, realiseert de maatregel over een groot traject een deel van de taakstelling van de Bergsche Maas.

Kadeverlaging Biesbosch

De dijk rond de Allardspolder (een onderdeel van de Grootte Polder) in de Biesbosch, aan de Noordzijde van de Amer, zal verlaagd worden. In de huidige situatie is het gebied ten zuiden van de spaarbekkens begroeid met loofbos, grienden, riet en moeras. Er ligt een kade in het gebied, die in vroeger dagen is aangelegd met de bedoeling de gehele Biesbosch in te polderen. Het gehele gebied heeft de functie natuur. De Allardspolder is in de huidige situatie een omdijkt stuk land. De polder wordt niet meer bemaald en is niet droog, maar is begroeid met ruigte.

De maatregel is ingezet in combinatie met de maatregel in de Noordwaard. Door de maatregel in de Noordwaard is ter hoogte van Geertruidenberg sprake van opstuwning van water, die met behulp van deze maatregel weer beperkt kan worden.

Dijkverbeteringen benedenrivierengebied: Amer / Donge; Steurgat / Land van Altena; Bergsche Maas / Land van Altena; Oude Maas / Hoeksche Waard; Oude Maas / Voorne Putten

Langs de Oostwaard, de Bergsche Maas, de Oude Maas en het benedenstroomse deel van de Lek zal een aantal dijkvakken met een gezamenlijke lengte van circa 15 km worden versterkt.

Berging op het Volkerak-Zoommeer

Het Volkerak-Zoommeer (VZM) omvat van noord naar zuid het Volkerak, de Krammer, de Eendracht, het Zoommeer en het Bathse Spuikanaal. Het Volkerak is met dammen van het Hollandsch Diep, de Grevelingen en de Oosterschelde gescheiden. Scheepvaart is via sluisen mogelijk. In de dam tussen Volkerak en Hollandsch Diep zijn naast de scheepvaartsluisen ook vier spuisluisen aangelegd. Twee daarvan zijn direct inzetbaar. Bij de andere twee moet het bewegingsmechanisme weer worden aangebracht.

Berging op het Volkerak – Zoommeer kan worden gerealiseerd met een aantal beperkte aanpassingen aan de Volkerak- en Krammersluisen en de dijken en kunstwerken rondom het Volkerak-Zoommeer. Door het aflaten van het water via de Volkeraksluisen naar het Volkerak-Zoommeer bij een (verwachte) extreme hoogwaterstand op het Hollandsch Diep, dalen de waterstanden op het Haringvliet, het Hollandsch Diep, Spui, Amer, Oude Maas, Dordtsche Kil en de Noord. Dit leidt tot de realisatie van de volledige taakstelling op onder meer het Haringvliet, Hollandsch Diep en Spui. De inzet van de maatregel kan de afwatering van de Brabantse Delta bemoeilijken. Naast waterkwaliteit en scheepvaart speelt er ook een planstudie op het gebied van waterkwaliteit. Momenteel wordt bekeken hoe de verkenningen en planstudies voor deze opgaven op elkaar afgestemd kunnen worden.

Zuiderklip

De Zuiderklip is een samenwerkingsproject waarbij doelstellingen ten aanzien van natuurontwikkeling en veiligheid worden gecombineerd. Het project wordt getrokken door de Dienst Landelijk Gebied. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat is betrokken bij het project omdat de Zuiderklip een bijdrage zal leveren aan de verlaging van de maatgevende waterstand op de Maas. Het project is daarom in de PKB Ruimte voor de Rivier opgenomen als een van de 'lopende projecten' die nodig zijn om de veiligheidsdoelstelling te halen.

3.1.3. Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn en Lek

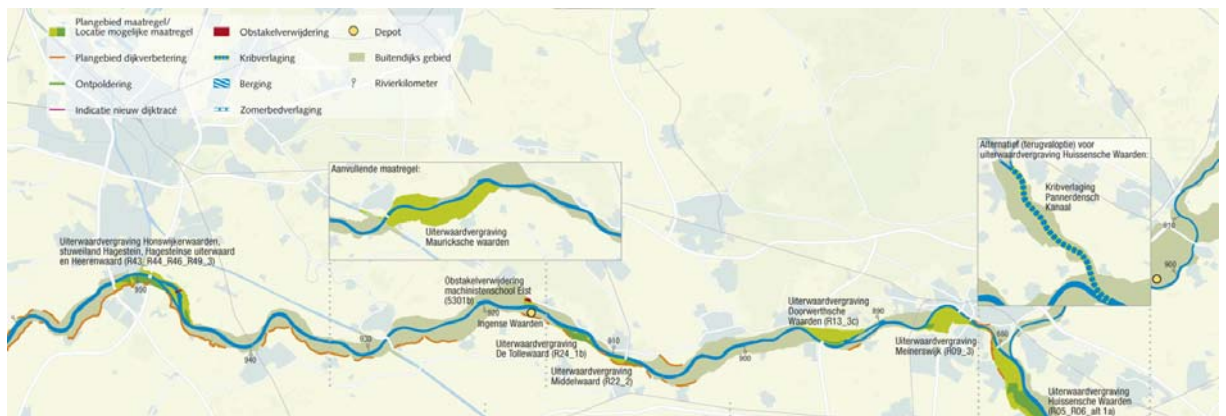
In tabel 4 is voor de betreffende maatregelen de bijbehorende wetgeving en de hydraulische taakstelling opgenomen.

Maatregelen	Type	Wet projectbesluit	Minimale hydraulische taakstelling		Realisatie h taakst
			In m	Op rivier km	In m
Huissensche Waarden	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,08	870,5-871,5	
Meinerswijk	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,07	882-883	
Doorwertsche Waarden	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,02	892,2-893,2	
Middelwaard	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,03	907,2-908,2	
De Tollewaard	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,06	910,7-911,7	
Machinistenschool Elst	Obstakelverwijdering	Wbr en Wro	-0,05	916-917	
Honswijkerwaarden e.a.	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,06	945,2-946,2	
Neder-Rijn/ meerdere locaties	Dijkverbeteringen	Wwk	-	-	
Lek/meerdere locaties	Dijkverbeteringen	Wwk	-	-	

Tabel 4: Overzicht maatregelen Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn en Lek

Hiernaast speelt nog het particuliere initiatief 'Uiterwaardvergraving Maurickse Waarden'. Deze is als aanvullende maatregel in de PKB opgenomen.

Indien de uiterwaardvergraving Huissensche Waarden geen doorgang vindt zal als alternatief een kribverlaging in het Pannerdensch Kanaal worden doorgevoerd.

Kaart 3: Basispakket, alternatieven, aanvullende maatregelen en depots voor de korte termijn Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn en Lek

Uiterwaardvergraving Huissensche Waarden

Voor de uiterwaardvergraving in de Huissensche Waarden heeft een particulier initiatiefnemer een plan gemaakt. Dit initiatief beoogt delfstofwinning en inrichting van de uiterwaard.

Het plan is gericht op rivierverruiming en natuurontwikkeling met aandacht voor cultuurhistorie, ecologie, recreatie, bereikbaarheid bedrijventerreinen en extensieve landbouw.

Uiterwaardvergraving Meinerswijk

Ter plaatse van Meinerswijk is voor een correctie van de afvoerverdeling een geringe uiterwaardvergraving noodzakelijk. De waterstanddaling die door de maatregel optreedt op de Neder-Rijn/Lek, zorgt ervoor dat meer water vanaf de IJsselkop naar de Neder-Rijn stroomt. De dijken zijn ter plaatse, op een kleine ingreep op de Westervoortse Dijk na, geschikt voor het keren van een waterstand behorend bij 16.000 m³/s bij Lobith.

Het gebied is landschappelijk gezien verrommeld en wordt niet optimaal gebruikt. Door zijn ligging in het hart van Arnhem en aan de rivier is het als stedelijk uitloopgebied uitermate geschikt, waarbij tevens de gewenste koppeling tussen Arnhem-noord en -zuid gemaakt kan worden.

Deze PKB-maatregel ligt op een locatie waar het is toegestaan te experimenteren met innovatieve bouwvormen in het rivierbed (EMAB).

Uiterwaardvergraving Doorwerthsche waarden

De Doorwerthsche waarden worden gekenmerkt door de aanwezigheid van het kasteel Doorwerth, een steenfabriek en de ligging van deze uiterwaard op de overgang van de beboste stuwwal en het (half)open rivierengebied.

Bij deze maatregel worden de zomerkades verwijderd, waardoor de uiterwaard vrij komt te liggen en beschikbaar komt voor extra afvoer van water. Het hoogwatervrije terrein van de uiterwaard zal worden verlaagd. Hierdoor wordt een hydraulisch knelpunt opgelost. Het lager gelegen deel van de uiterwaard krijgt de functie natuur. Om een deel van de uiterwaard voor landbouw (en onder meer agrarisch natuurbeheer) te behouden, zal op de natuurlijk grens van lager en hoger gelegen delen van de uiterwaard een kade worden geplaatst. Tevens wordt een aansluiting gemaakt met de natuurontwikkeling ten westen van de A50.

Uiterwaardvergraving Middelwaard

De Middelwaard wordt overwegend gekenmerkt door een open cultuurlandschap. De uiterwaard wordt doorsneden door een brug op pijlers en een kort bruggenhoofd. In de uiterwaard bevinden zich tevens een bedrijventerrein en plassen met een kleine jachthaven.

Vanuit het streefbeeld voor de Neder-Rijn gaat de voorkeur bij de uiterwaardvergraving uit naar maaiveldverlaging waarmee de mogelijkheid ontstaat voor moerasontwikkeling.

Om aan de benodigde waterstanddaling te voldoen zal het graven van een waterpartij hoogstwaarschijnlijk noodzakelijk zijn. Naast het vergraven van de perceelsloot, vindt er integrale maaiveldverlaging plaats en worden de zomerkades verwijderd. De gebruiksfunctie wordt van landbouw omgezet naar natuur.

Uiterwaardvergraving De Tollewaard

De Tollewaard is een open cultuurlandschap met een agrarische en industriële functie. In het gebied bevinden zich twee steenfabrieken met toegangswegen. Kenmerkend zijn ook de restanten van een geul en een aantal waterpartijen.

De voorkeur gaat uit naar een benedenstrooms aangetakte geul, die de bestaande -in potentie aanwezige - archeologische waarden en cultuurhistorisch waardevolle elementen zoveel mogelijk ontziet. In de uiterwaard bevindt zich een natuurlijke verlaging die bij de inrichting geaccentueerd kan worden. Door deze maatregel neemt de geschiktheid van het gebied voor moerasvogels toe. De gebruiksfunctie wordt natuur in plaats van landbouw.

Door de waterstandverlagende ingreep zal de uiterwaard frequenter overstromen. Daarom zal een oplossing worden gezocht voor de bereikbaarheid van beide voormalige steenfabrieksterreinen.

Obstakelverwijdering Machinistenschool Elst

Het hoogwatervrije terrein van de voormalige Machinistenschool aan de rand van Elst, ligt in de Elster Buitenwaarden. Dit terrein is een hydraulisch knelpunt. Door delen van het 5,5 hectare grote terrein af te graven, vindt bij hoogwater doorvoer van water plaats van de Elster Buitenwaarden naar de Amerongse Bovenpolder. Hierdoor wordt het knelpunt gedeeltelijk opgeheven.

De boven- en benedenstrooms gelegen Elster Buitenwaarden en de Amerongse Bovenpolder zijn onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Daar vindt in het kader van 'Noordoever Neder-Rijn' natuurontwikkeling plaats. Door de verwijdering van de Machinistenschool ontstaat er een verbinding tussen beide uiterwaarden.

Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, Stuweiland Hagestein, Hagesteinse uiterwaard en de Heerenwaard

De Hondswijkerwaarden, de Hagesteinse uiterwaard en de Heerenwaard zijn gelegen in het uiterste zuiden van de provincie Utrecht en worden gekenmerkt door de grote openheid van het landschap. Deze uiterwaarden zijn van belang als stedelijk uitloopgebied voor de Utrechtse agglomeratie.

Met de uiterwaardvergraving kan een bijdrage geleverd worden aan (i) de invulling van het stedelijk uitloopgebied door de Heerenwaard en (ii) het toegankelijk en aantrekkelijker maken van de Hagesteinse uiterwaarden.

Het verwijderen van zomerkades en het beperkt vergraven van uiterwaarden leidt tot een verhoogde overstromingsfrequentie waardoor landbouw niet langer mogelijk is. Het doorlaatbaar maken van de in het gebied aanwezige veerstoep zal op een zorgvuldige manier en zoveel mogelijk in stijl met het stadsgezicht gebeuren. De zomerkade die met een grillig verloop door de Heerenwaard loopt, blijft gehandhaafd vanwege cultuurhistorische waarde en de bijdrage aan een historisch landschapsbeeld.

Dijkverbetering Neder-Rijn, Arnhemse- en Velperbroek (dijkkring 47, ± rivierkilometer 881-883)

De verbetering betreft in deze dijkvakken een verhoging van de dijk. De bestaande waterkerende constructie (stalen damwand met steen- en betonbekleding) zal aan de hogere waterstanden worden aangepast. Het ruimtebeslag zal vrijwel ongewijzigd blijven.

Dijkverbetering Neder-Rijn, Arnhem-Huissen (dijkkring 43, ± rivierkilometer 878-881), dijkverbetering Neder-Rijn, Betuwe/Tieler en Culemborgerwaarden (dijkkring 43 (tot aan AR-kanaal), ± rivierkilometer 892-928), Dijkverbetering Lek, Betuwe/Tieler en Culemborgerwaarden (dijkkring 43 (AR-kanaal tot Fort Everdingen), ± rivierkilometer 930-942)

Voor deze dijkvakken geldt dat op de meeste plaatsen de dijk kruin voldoende hoog is maar dat versterking nodig is. Deze versterking kan bestaan uit het verhogen en verbreden van de binnendijkse steunberm, al of niet in combinatie met taludverflauwing. Daar waar gebouwen of andere waardevolle objecten dicht bij de dijk staan kan de versterking worden bereikt door het toepassen van damwanden of andere constructies.

Op enkele plaatsen zal een beperkte buitendijkse versterking nodig zijn. Voor deze versmalling van het rivierbed is compensatie nodig. De aanpassingen aan het rijksmonument Fort Everdingen vergen een zorgvuldige inpassing.

Dijkverbetering Neder-Rijn, Gelderse Vallei (dijkkring 45, ± rivierkilometer 905 –907)

Ook voor deze dijkvakken is slechts versterking en geen verhoging van de dijken noodzakelijk. De benodigde versterking betreft in hoofdzaak het vergroten van de weerstand tegen kwel ter voorkoming van 'piping' (ondermijning van de dijk door kwelwater).

Dijkverbetering Lek, Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (dijkkring 16, ± rivierkilometer 942- 980)

De verhoging en versterking van de dijk zijn op dit traject complex. De aard van de ondergrond geeft veel 'zetting' (samendrukken van de ondergrond na ophoging). De verhoging van de dijk in dichtbebouwde gedeelten heeft direct invloed op het gebruik en de woonbeleving van de panden. In dergelijke gedeelten zal een uitbreiding of aanpassing van de reeds eerder aangebrachte waterkerende constructies nodig zijn. Daarnaast is ook de verhoging en verbreden van de binnendijkse steunbermen nodig. Vooral de uitbreiding van de 'pipingbermen' zal een aanmerkelijk ruimtebeslag vergen.

De voorgestelde dijkverbeteringen vallen deels binnen de thans nog in uitvoering zijnde dijkverbeteringwerken van Everdingen tot Hagestein en van Vianen tot Tienhoven.

Dijkverbetering Lek, Lopiker- en Krimpenerwaard (dijkkring 15, ± rivierkilometer 958- 971)

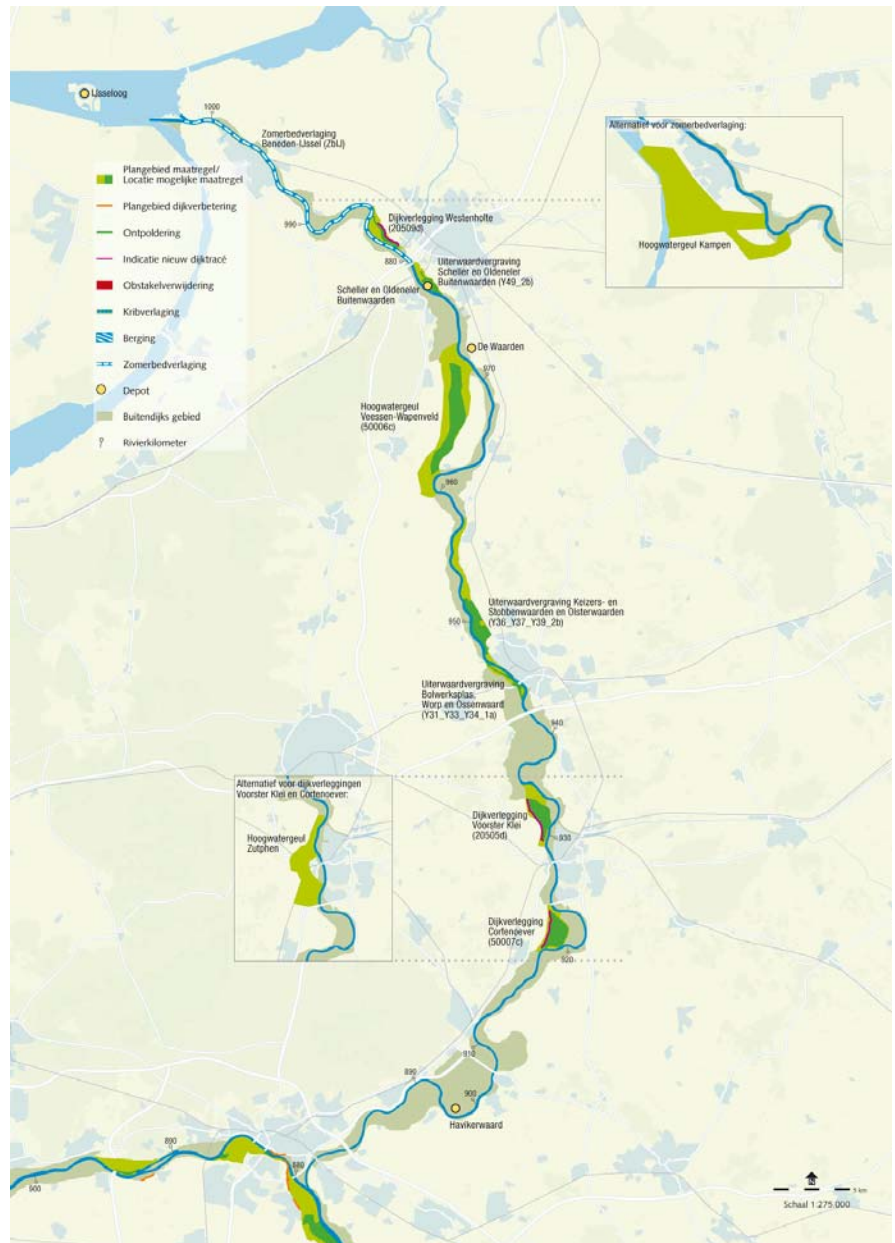
Plaatselijk is zowel dijkverhoging als dijkverbetering nodig. In de meeste gevallen kan de verbetering aan de binnenzijde van de dijk worden uitgevoerd. Daar waar geen ruimte is voor vergroting van de steunberm of het verflauwen van het talud, zal de verbetering worden bereikt door het aanbrengen van waterkerende constructies (damwanden et cetera).

3.1.4. IJssel

In onderstaande tabel is voor de betreffende maatregelen de bijbehorende wetgeving en de hydraulische taakstelling opgenomen.

Maatregelen	Type	Wet projectbesluit	Minimale hydraulische taakstelling		Realisatie h
			In m	Op rivier km	taakst
Cortenoever	Dijkverlegging	Wwk en Wro	-0,35	917,8-918,8	
Voorster Klei	Dijkverlegging	Wwk en Wro	-0,29	929,1-930,1	
Bolswerksplas, Worp en Ossenwaard	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,17	942,5-943,5	
Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,1	946,5-947,5	
Veessen-Wapenveld	Hoogwatergeul	Wro	-0,63	960,7-961,7	
Scheller- en Oldeneler Buitenwaarden	Uiterwaardvergraving	Wro	-0,08	976,2-977,2	
Westenholte	Dijkverlegging	Wwk en Wro	-0,15	980,1-981,1	
Beneden-IJssel	Zomerbedverlaging	Wbr	-0,29	979-980	
Hondsbroeksche Pleij	Dijkverlegging	Wwk	-0,46		

Table 5: Overzicht maatregelen IJssel

Kaart 4: Basispakket, alternatieven en depots voor de korte termijn IJssel

De IJssel onderscheidt zich ten opzichte van de andere rijntakken, doordat de taakstelling op de korte termijn vrij hoog is. De maatregelen bij de IJssel zijn deels gericht op het scheppen van ruimte voor de rivier door dijkverleggingen en anderzijds door uiterwaardvergravingen.

Dijkverleggingen Cortenoever en Voorster Klei en alternatief IJssel-sprong

De maatregel 'dijkverlegging Cortenoever' en 'dijkverlegging Voorster Klei' betreffen beide het met ongeveer een kilometer landinwaarts verleggen van de huidige bandijk (primaire waterkering). Een deel van de oude dijk blijft behouden maar bij de in- en uitstroom opening wordt de dijk verlaagd tot maaiveldniveau. Voor een goede geleiding van het rivierwater bij de instroomopening wordt bij de dijkverlegging Cortenoever een plas aangelegd en blijft de rioolwaterzuiverings-installatie middels een omdijking behouden.

De exacte ligging van de nieuwe dijken wordt nog nader bepaald, maar vast staat dat door de dijkverleggingen een aantal woningen en enkele (agrarische) bedrijven buitendijks zal komen te liggen.

Deze twee maatregelen kunnen eventueel in het Basispakket worden vervangen door een Hoogwatergeul bij Zutphen, die substantieel meer middelen vraagt. Indien additionele middelen kunnen worden verworven zal een omwisselbesluit aan de Kamer worden aangeboden.

Hondsbroeksche Pleij

In vergelijking met de Waal en de IJssel brengen maatregelen langs de Lek vooral op de lange termijn veel grotere problemen met zich mee. Daarom is ervoor gekozen de eventuele extra afvoer bóven 16.000 m³/s geheel over de Waal en de IJssel af te voeren. De Neder-Rijn/Lek krijgt zo na 2015 geen extra afvoer te verwerken. Dit wordt gerealiseerd door middel van een dijkverlegging en een te bouwen regelwerk ter hoogte van de Hondsbroeksche Pleij. Beiden maken deel uit van het reeds lopende (rijks)project Herinrichting Hondsbroeksche Pleij. Anders dan bij de meeste lopende projecten wordt dit project gefinancierd uit het PKB-budget.

Uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard

Bij deze maatregel wordt een geul gegraven die even bovenstrooms van de Bolwerksplas begint. Vanaf de Bolwerksplas loopt deze geul in de richting van de Ossenwaard naar de IJssel. Het stadspark De Worp valt ook in dit maatregelgebied. Met de huidige inzichten hoeft de geul niet door te lopen tot in de zomerpolder van de Wilpsche klei. Op deze manier kan de huidige situatie in de zomerpolder behouden blijven. Op een deel van de IJssel in het plangebied is weinig ruimte. Hydraulisch gezien is het noodzakelijk de geul en de IJssel met een kade te scheiden. Dit biedt mogelijkheden de uitstraling van de omgeving en het nu al aanwezige contrast van steen en groen te versterken. Het voetveer van de Worp naar het centrum van Deventer blijft behouden.

De Bolwerksplas krijgt na inrichting de functie natuur. Als onderdeel van de inrichting wordt onderzocht of de Bolwerksplas verondiept kan worden met schoon en licht verontreinigd materiaal.

Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden

De Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden liggen ten noorden van Deventer. De uiterwaardvergraving heeft betrekking op de aanleg van een geul die begint in een plas ter hoogte van Deventer. De geul loopt door de Keizers- en Stobbenwaarden en wordt aangesloten op de plassen van de Hengforderwaarden in de richting van de IJssel. Met de huidige inzichten hoeft de geul niet door te lopen tot in de Olsterwaarden.

De geul is ongeveer 100 meter breed. Naast de geul wordt de uiterwaard alleen kleinschalig vergraven (een tiental hectares) aan de westzijde van de geul, ter hoogte van Terwolde. Dit biedt potenties voor natuurontwikkeling. Het hoge deel van de uiterwaard blijft ongemeoid. Hier zijn mogelijkheden voor het initiëren van aangepaste vormen van natuurbeheer.

Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld

De maatregel hoogwatergeul Veessen–Wapenveld voorziet in de aanleg van een hoogwatergeul door de Wapenveldsche Broek met een instroompunt ten zuidwesten van Veessen. Het uitstroompunt van de hoogwatergeul ligt bij de Hoenwaard. Er worden dijken aangelegd om het water onder vrije afstroming van zuid naar noord te geleiden en om het binnendijkse gebied te beschermen. De toekomstige overstroomingsfrequentie van de hoogwatergeul zal beperkt zijn tot gemiddeld eens in de 200 jaar. Daarom kan de landbouwfunctie van het gebied gehandhaafd blijven. De exacte ligging en vormgeving van de beide nieuwe dijken is nog niet bekend.

Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden

De omgeving van de uiterwaarden van Schelle en Oldeneel fungeert als stedelijk uitloopgebied voor inwoners van Zwolle en voor dagrecreanten. Met deze maatregel wordt deze functie versterkt: de maatregel voorziet in een geul die vanaf het zuiden onder de IJsselbrug en de plassen van het Engelse Werk in het noorden, evenwijdig aan de IJssel loopt. De geul sluit aan op de bestaande natuurontwikkeling van de uiterwaard het Engelse Werk. De huidige landbouwfunctie van de uiterwaard verandert grotendeels in natuur. De woningen en opstallen in het gebied blijven bereikbaar. Onderzocht wordt of de waterplas in de Scheller en Oldeneler Buitenwaarden (als integraal onderdeel van de maatregel) verondiept kan worden met schoon en licht verontreinigd materiaal.

Dijkverlegging Westenholte

De dijkverlegging Westenholte omvat het landinwaarts verleggen van de dijk aan de rechteroever van de IJssel met ongeveer een halve kilometer. De oude dijk wordt verwijderd en in het nieuwe buitendijkse gebied wordt een geul gegraven, die eenzijdig is aangetakt aan de rivier. In de luwte van de nieuwe bandijk kan mogelijk moeras ontstaan. Het nieuwe buitendijkse gebied krijgt de hoofdfunctie natuur. De exacte ligging van de nieuwe dijk is nog niet bekend. Met de dijkverlegging kan de functie van stedelijk uitloopgebied worden versterkt. De dijkverlegging sluit goed aan op de reeds uitgevoerde natuurontwikkeling en rivierverruiming in de Vreugderijkerwaard. Het inrichten van een nieuw landgoed maakt integraal onderdeel uit van de plannen.

Zomerbedverlaging Beneden-IJssel en alternatief IJssel-Delta

In de IJsseldelta wordt het zomerbed van een deel van de Beneden-IJssel verlaagd. De keuze voor deze relatief goedkope maatregel is vooral ingegeven door de beschikbare financiële middelen. Een deel van het vrijkomende materiaal bestaat uit veen en klei. Voor dit materiaal moet nog een goede verwerkingslocatie worden bepaald. De zomerbedverdieping kan mogelijk tot negatieve effecten leiden op bepaalde habitattypen, zoals soortenrijk grasland, in het meer bovengestroomde gelegen Natura 2000-gebied. Dit wordt veroorzaakt door afname van de inundatieduur en –frequentie en sedimentatie. Deze effecten kunnen gemitigeerd worden door bestaande kades in de uiterwaarden (verder) te verlagen. De uitvoering van de mitigerende maatregelen zal – zonodig – gelijktijdig met de zomerbedverdieping plaatsvinden, zodat negatieve effecten worden voorkomen.

Deze maatregel kan eventueel in het Basispakket worden vervangen door een Hoogwatergeul bij Kampen, die substantieel meer middelen vraagt. Indien additionele middelen kunnen worden verworven zal een omwisselbesluit aan de Kamer worden aangeboden.

4. De planning en voortgang van het programma

4.1 Mijlpalen

De mijlpalen van het project hangen nauw samen met de SNIP-fasen die het Ministerie van Verkeer en Waterstaat onderscheidt. Met het vaststellen van de PKB Ruimte voor de Rivier is de verkenningfase afgesloten. De belangrijkste mijlpalen vanuit de spelregels voor natte infrastructuurprojecten (SNIP) zijn het projectbesluit en het opleveringsbesluit. Het projectbesluit markeert het einde van de planstudiefase en het begin van de voorbereidingen voor de realisatiefase. De meeste projectbesluiten zullen uiterlijk in de periode 2008-2009 worden genomen, om tijdig (voor 31 december 2015) het werk op te kunnen leveren.

Door de langer dan geplande looptijd van de parlementaire afhandeling van de PKB is de planning om ultimo 2015 alle maatregelen opgeleverd te hebben nog meer onder druk komen te staan. In totaal is in 2006 voor zes maanden aan vertraging ontstaan op eerder gecommuniceerde planning. Voor de projecten die al gestart waren (koplopers 1^e tranche) is deze vertraging niet in deze mate van toepassing. Om redenen van zorgvuldigheid in de parlementaire besluitvorming is met de 2^e tranche een pas op de plaats gemaakt.

Hieronder worden per paragraaf de belangrijkste ontwikkelingen in de verslagperiode gemeld op het niveau van de riviertak.

Bijlage: Planning

Maatregelen Basispakket - Bevoegde gezagen en initiatiefnemers

Naam maatregel	Initiatiefnemer	Voortgang	Projectbesluit uiterlijk	Uitvoeringsperiode
Boven-Rijn/Waal				
Obstakelverwijdering Suikerdam en polderkade naar de Zandberg	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-1-2009	2010-2015
Extra uiterwaardvergraving Millingerwaard	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-1-2009	2010-2015
Dijkteruglegging Lent	Gemeente Nijmegen	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-7-2007	2011-2015
Kribverlagingen Boven-Rijn / Waal	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-7-2011	2012-2015
Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland	Waterschap Rivierenland	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-1-2010	2010-2015
Benedenrivierengebied				
Uiterwaardvergraving Bedrijventerrein Avelingen	Gemeente Gorinchem	Bestuursvereinkomst afgesloten in verslagperiode	1-7-2011	2013-2015
Ontpoldering Noordwaard (meestromend)	Rijkswaterstaat	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2009	2011-2014
Ontpoldering Overdiepsche Polder (meestromend)	Provincie Noord-Brabant	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2009	2011-2015
Kadeverlaging Biesbosch	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-1-2013	2014-2015
Dijkverbeteringen Benedenrivierengebied	Waterschap Rivierenland	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-1-2012	2014-2015
Zuiderklip	Rijkswaterstaat	Uitvoering	gereed	2006-2008
Berging op het Volkerak Zoommeer	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-7-2009	2012-2014
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn en Lek				
Uiterwaardvergraving Huissensche Waarden	Private partij	Bestuursvereinkomst niet van toepassing	1-1-2009	2012-2015
Uiterwaardvergraving Meinerswijk	Gemeente Arnhem	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-7-2008	2010-2014
Uiterwaardvergraving Doorwerthsche Waarden	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-7-2008	2010-2014
Uiterwaardvergraving Middelwaard	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-7-2008	2010-2014
Uiterwaardvergraving De Tollewaard	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-7-2008	2010-2014
Obstakelverwijdering Machinistenschol Elst	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-7-2008	2010-2014
Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard	Provincie Utrecht	Projectopdracht in voorbereiding	1-7-2008	2010-2014
Dijkverbeteringen linkeroever Neder-Rijn	Waterschap Rivierenland	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-1-2012	2014-2015
Dijkverbeteringen rechteroever Neder-Rijn	Waterschap Vallei en Eem	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-1-2012	2014-2015
Dijkverbeteringen rechteroever Lek	Waterschap Stichtse Rijnlanden	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-1-2012	2014-2015
IJssel				
Dijkverlegging Cortenoever	Waterschap Veluwe	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-7-2009	2011-2015
Dijkverlegging Voorster Klei	Waterschap Veluwe	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-7-2009	2011-2015
Uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard	Gemeente Deventer	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-1-2010	2011-2015
Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden	Provincie Overijssel	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-7-2007	2009-2015
Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld	Provincie Gelderland	Bestuursvereinkomst in voorbereiding	1-7-2009	2011-2015
Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden	Gemeente Zwolle	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2008	2010-2015
Dijkverlegging Westenholtte	Provincie Overijssel	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2008	2010-2015
Zomerbedverlaging Beneden-IJssel	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-1-2012	2013-2015
Hondsbroeksche Pleij	Rijkswaterstaat	Uitvoering	gereed	2007-2012

Bestuursvereinkomst/ projectopdracht in voorbereiding	Bestuursvereinkomst/ projectopdracht afgesloten in verslagperiode	Plan van Aanpak voor planstudiefase gereed	Variantkeuze (SNIP 2A)	Projectbesluit (SNIP 3)	Vorbereidingsbesluit uitvoering (SNIP 4)	Uitvoering (SNIP 5)	Oplevering (SNIP 6)

Tabel 6: Voortgang van de maatregelen

4.1. Ontwikkelingen per riviertak

4.1.1. Voortgang Boven-Rijn/Waal

Algemeen

Langs Boven-Rijn en Waal is een viertal typen maatregelen aan de orde (obstakelverwijdering, dijkverlegging, kribverlaging en uiterwaardvergraving), waaronder de grote dijkverleggingsmaatregel bij Lent. Langs deze riviertak zijn nog geen planstudies gestart. Wel is in de verslagperiode gesproken met waterschap Rivierenland over het initiatiefnemerschap voor de Uiterwaardvergraving Brakelse benedenwaarden en dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland en met de gemeente Nijmegen over het initiatiefnemerschap voor de Dijkteruglegging Lent.

Dijkverlegging Lent

Met de instemming van de Eerste Kamer met PKB deel 4 van Ruimte voor de Rivier is het voorkeursalternatief voor de dijkverlegging Lent gekozen.

De planning van het SNIP 3 besluit was gericht op 1 juli 2007, omdat het voorkeursalternatief al geruime tijd voor besluitvorming voor lag. In verband met het controversiële karakter van deze maatregel is de verdere procesgang tijdens de parlementaire behandeling grotendeels stilgelegd. In de verslagperiode zijn al wel, op verzoek van de staatssecretaris, verkennende gesprekken met de gemeente Nijmegen gevoerd om het initiatiefnemerschap op zich te nemen. Dit heeft nog niet geleid tot het afsluiten van een bestuursovereenkomst. Daarom zal de uiterste datum voor het nemen van het projectbesluit in ieder geval doorschuiven naar 1 juli 2008. Dit legt extra druk op het opleveren van de maatregel ultimo 2015.

Kribverlaging Waalbochten, Midden-Waal, Waal Fort St. Andries en Beneden Waal

Binnen deze riviertak zal een viertal kribverlagingen worden uitgevoerd.

In de verslagperiode zijn voorbereidingen getroffen voor het opstellen van een projectopdracht voor de kribverlaging.

Uiterwaardvergraving Brakelse benedenwaarden en dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland

In de verslagperiode is een bestuursovereenkomst voorbereid met het waterschap Rivierenland. Ook heeft het waterschap voor dit project een Plan van Aanpak voorbereid en aan de Auditor voorgelegd. Dit Plan van Aanpak omvat naast een plan voor de PKB maatregel ook een plan voor de activiteiten voor het grotere gebiedsgerichte project Munnikenland waarbinnen deze maatregel wordt uitgevoerd. Voor dit gebiedsgerichte project is op 21 juni 2006 een bestuursconvenant "Planstudie herinrichting omgeving Munnikenland en Slot Loevestein" door vertegenwoordigers van het waterschap Rivierenland, de provincie Gelderland, de gemeente Zaltbommel, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het ministerie van Verkeer en Waterstaat ondertekend.

4.1.2. Voortgang Benedenrivierengebied

Algemeen

In het benedenrivierengebied is met de planstudie van de twee grootste maatregelen al eerder gestart door deze een koploperstatus toe te kennen. Het gaat om de ontpolderingen van de Noordwaard en de Overdiepse Polder.

Ontpoldering Noordwaard

De verslagperiode heeft vooral in het teken gestaan van de oplevering van de concept MER. Hiermee is een belangrijke stap gezet in het opstellen van het SNIP 2A advies.

Ook is in de verslagperiode een concept Ontwerpvisie Ontpoldering Noordwaard opgeleverd door de Projectorganisatie Noordwaard en heeft deze ter visie gelegen bij de gemeente Werkendam. Op basis van de reacties heeft de gemeente een Nota van Antwoord uitgebracht die de insprekers is toegestuurd. Deze inspraak zal de gemeente begin 2007 benutten voor het bepalen van haar standpunt over het voorgedragen Voorkeursalternatief.

Ontpoldering Overdiepse Polder

De verslagperiode heeft vooral in het teken gestaan van het opstellen van basisrapporten voor het MER. Daarnaast is de vastgoedstrategie voor de Overdiepse Polder vastgesteld, waarmee een start kan worden gemaakt met anticiperende aankopen.

Uiterwaardvergraving bedrijventerrein Avelingen

In de verslagperiode is de bestuursovereenkomst met de gemeente Gorinchem ondertekend. Ook is in de verslagperiode al een concept Plan van Aanpak opgesteld voor de planstudiefase.

4.1.3. Voortgang Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn en Lek

Algemeen

Langs het Pannerdensch Kanaal, de Neder-Rijn en de Lek spitsen de maatregelen zich toe op uiterwaardvergravingen en dijkverbeteringen. Er zijn nog geen planstudies gestart. Wel zijn verkennende gesprekken gevoerd met de provincie Utrecht over het initiatiefnemerschap voor de planstudie voor Uiterwaardvergraving Honswijkerwaard, stuweiland Hagestein, Hagesteinse uiterwaard en Heerenwaard

Uiterwaardvergraving Honswijkerwaard, stuweiland Hagestein, Hagesteinse uiterwaard en Heerenwaard

In de verslagperiode is gewerkt aan de bestuursovereenkomst met de provincie Utrecht. De provincie heeft vooruitlopend op de ondertekening van de bestuursovereenkomst (op eigen kosten) gewerkt aan een studie over de wensen die er zijn in en rond deze PKB-maatregel.

Dijkverbeteringen Neder-Rijn/Lek

Over de dijkverbeteringen langs de Neder-Rijn en de Lek is in de verslagperiode verkennend overleg gevoerd met de waterschappen.

4.1.4. Voortgang IJssel

Algemeen

In het IJsselgebied wordt al gewerkt aan twee projecten: de uiterwaardvergraving van de Scheller- en Oldeneler Buitenwaarden en de dijkverlegging Westenholte. Daarnaast zijn langs de IJssel nog andere dijkverleggingen en uiterwaardvergravingen en een hoogwatergeul bij Veessen-Wapenveld gepland.

Onder leiding van regionale partijen wordt hier ook studie gedaan naar twee alternatieve maatregelen bij Kampen en Zutphen.

Zwolse koplopers: dijkverlegging Westenholte en uiterwaardplan Scheller en Oldeneler Buitenwaarden

In de verslagperiode zijn belangrijke stappen gezet om een SNIP 2A-advies op te kunnen stellen. Daarnaast is een vastgoedstrategie voor beide maatregelen vastgesteld.

Deventer koplopers: uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden en uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard

In de verslagperiode is gewerkt aan de bestuursovereenkomst met de provincie Overijssel (uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden) en de gemeente Deventer (uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard). Vooruitlopend op de ondertekening van de bestuursovereenkomsten heeft er een risicoanalyse plaatsgevonden en is door de provincie Overijssel en de gemeente Deventer een aantal oriënterende onderzoeken gestart (ruimtelijke kwaliteit, onderzoek naar bodem, flora en fauna en archeologie). Daarbij wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid dit onderzoek in bepaalde seizoenen te verrichten, zodat de informatie op tijd beschikbaar is.

Voor de maatregel in de Keizers- en Stobbenwaarden wordt voorzien dat de planstudiefase een looptijd zal hebben tot uiterlijk 1 januari 2009.

De datum van 1 juli 2007, zoals die in de PKB is vermeld, is gebaseerd op de vroegere status van het gebied als NURG-project. De genoemde einddatum wordt niet meer reëel geacht. Verwachting is dat deze verlenging van de planstudiefase geen gevolgen heeft voor de uiteindelijke opleveringsdatum.

Hondsbroeksche Pleij

In de verslagperiode is voor deze maatregel het SNIP 5 besluit genomen, waarmee de realisatiefase formeel is gestart. Ook is in deze periode de Europese aanbesteding gestart van een design & construct overeenkomst voor de realisatie van deze maatregel.

Alternatief: hoogwatergeul Zutphen

De hoogwatergeul vormt geen onderdeel van het Basispakket. In de PKB is deze maatregel opgenomen als alternatief voor de dijkverleggingen bij Voorsterklei en Cortenoever. Door de regio (onder leiding van de gemeente Zutphen en de provincie Gelderland) is het initiatief genomen voor het opstellen van een intergemeentelijke structuurvisie (IGSV). In deze structuurvisie wordt de hoogwatergeul in samenhang met de woningbouwopgave en de gewenste aanpassingen van de infrastructuur integraal uitgewerkt.

De planning van de regio is er op gericht om eind 2007 / begin 2008 een omwisselbesluit te kunnen nemen, om zo de hoogwatergeul Zutphen in het Basispakket op te nemen. Hiertoe dient wel aan de gestelde randvoorwaarden, zoals opgenomen in de PKB, in termen van scope, planning en financiering te worden voldaan.

Alternatief: hoogwatergeul Kampen

De hoogwatergeul Kampen vormt geen onderdeel van het Basispakket. In de PKB is deze maatregel opgenomen als alternatief voor de maatregel zomerbedverlaging Beneden-IJssel. Door de regio (onder leiding van de provincie Overijssel) wordt de hoogwatergeul als onderdeel van de pilot ontwikkelingsplanologie verder uitgewerkt. De planning van de regio is er op gericht om medio 2008 een omwisselbesluit te kunnen nemen en zo de hoogwatergeul Kampen in het Basispakket op te nemen. Hiertoe dient wel aan de gestelde randvoorwaarden, zoals opgenomen in de PKB, in termen van scope, planning en financiering te worden voldaan.

Inmiddels is een Masterplan voor dit gebied vastgesteld waarin de hoofdlijnen van de ontwikkeling van zowel de hoogwatergeul als de geplande woningbouw en aanpassingen aan infrastructuur in samenhang zijn uitgewerkt. Deze visie moet het komende jaar verder worden uitgewerkt in een formele structuurvisie.

5. Risicomanagement en auditing

5.1 Aanpak risicomanagement binnen Ruimte voor de Rivier

Risicomanagement maakt een belangrijk en structureel onderdeel uit van de beheersing van het programma Ruimte voor de Rivier. Risico's die zich voordoen kunnen immers van invloed zijn op de scope, de planning en/of de middelen van het project. De risico's van het programma worden beheerst op maatregel- en programmaniveau.

In de verslagperiode is het Plan van Aanpak opgesteld voor de organisatie en inrichting van het risicomanagement voor de planstudiefase, met een doorkijk naar de realisatiefase. Dit Plan van Aanpak bevat een beschrijving van het doel van risicomanagement voor het programma Ruimte voor de Rivier, de verantwoordelijkheidsverdeling (op basis van gedelegeerde verantwoordelijkheid naar de initiatiefnemers) voor risicomanagement tussen het ministerie en initiatiefnemers, de rollen van het ministerie en initiatiefnemers die uit deze verantwoordelijkheid voortvloeien en een overzicht van de processen die voor de beheersing zijn ingericht.

De doelstelling van het risicomanagement is het hebben van een instrument en een systematisch kader om:

- Als programmadirectie in control te zijn en de risico's op programmaniveau in voldoende mate te beheersen;
- Overtuigd te zijn dat de initiatiefnemers in control zijn en de risico's op maatregelniveau in voldoende mate beheersen;
- De ontwikkeling van het risicoprofiel 'te monitoren.

5.2 Beheersing van risico's door initiatiefnemers

De initiatiefnemers zijn verantwoordelijk voor de beheersing van de risico's op het niveau van de betreffende PKB-maatregel. Deze verantwoordelijkheidsverdeling is in de bestuursovereenkomsten en projectopdrachten (voor die maatregelen waar RWS initiatiefnemer is) vastgelegd.

In die bestuursovereenkomsten is ook vastgelegd dat er per kwartaal door de initiatiefnemer aan de programmadirectie Ruimte voor de Rivier wordt gerapporteerd over de risicoanalyse, de keuze van beheersmaatregelen als ook de uitvoering en evaluatie van de beheersmaatregelen.

In de overeenkomsten met de initiatiefnemer is eveneens opgenomen dat elke initiatiefnemer twee keer per jaar een risicosessie organiseert volgens de uitgangspunten die programmabreed zijn vastgelegd. Hiermee wordt het lerend vermogen tussen de initiatiefnemers versterkt en kunnen snel op programmaniveau de belangrijkste maatregelrisico's worden vergeleken en onderling gewogen.

In de verslagperiode hebben deze risicosessies voor 6 maatregelen plaatsgevonden. In deze sessies heeft de nadruk nu nog gelegen op de risicoanalyse en de keuze van beheersmaatregelen, omdat de meeste maatregelen nog aan het begin van planstudiefase zitten. De kwantificering van de risico's in termen van tijd en geld zal in de planstudiefase in ieder geval 2 keer plaatsvinden, namelijk bij de variantkeuze (SNIP 2A) en het projectbesluit (SNIP 3). In de planstudiefase zal daarmee de onzekerheidsmarge (in termen van kosten) kunnen worden teruggebracht naar circa 15%.

De belangrijkste risico's in de planstudiefase zijn vooral tijdrisico's, waarbij het halen van de geplande opleverdatum van het projectbesluit vereist dat de activiteiten goed zijn gepland, de aanbesteding tijdig en adequaat plaatsvindt en de diverse onderzoeken zo vroeg mogelijk in de planstudiefase worden afgerond. Hiermee kan alle relevante informatie in een zo vroeg mogelijk stadium in de besluitvormingsprocessen worden meegenomen.

In sommige gevallen is er daarom in goed overleg tussen beoogd initiatiefnemer en programmadirectie Ruimte voor de Rivier voor gekozen om, voorafgaand aan de ondertekening van de bestuursovereenkomst al te starten met het doen van onderzoeken en het opstellen van Plannen van Aanpak. Hiermee houden de (regionale) processen ook de gewenste vaart.

Het draagvlak in het plangebied voor het ontwerp van verschillende varianten en/of het uiteindelijke ontwerp kan verminderen indien niet of onvoldoende tegemoet wordt gekomen aan de specifieke belangen van betrokkenen. Dit kan leiden tot blijvende (politieke) druk en tot het vertragen van de besluitvorming. Het is niet mogelijk om aan alle wensen te voldoen. Wel is interactieve planvorming of een open planproces het uitgangspunt.

Hierbij behoort actieve voorlichting en een gedegen communicatieplan. Dit zijn zaken die helemaal in het begin van het planproces al een duidelijke plaats moeten hebben. De plannen van aanpak worden hierop ook nadrukkelijk getoetst.

Een aantal risico's is in overleg met de programmadirectie Ruimte voor de Rivier als programmarisico geoormerkt. Het gaat hierbij om de regeling voor schadevergoedingen en de toepassing van hydraulische modellen. Deze worden in de volgende paragraaf toegelicht.

5.3 Beheersing van risico's op programmaniveau

In de verslagperiode heeft een nadere risicoanalyse plaatsgevonden, waarbij ook nieuwe risico's en kansen zijn geïdentificeerd. Tegelijk zijn de bestaande risico's onder de loep genomen. Voor sommige onderwerpen lijkt het risicoprofiel zich verkleind te hebben. Dit geldt vooral voor de grondrisico's. Hieromtrent bestaan echter nog geen zekerheden. De risicoreservering blijft daarom gehandhaafd op het huidige niveau. De belangrijkste thema's zijn hieronder opgenomen, waarbij een relatie is gelegd met de risicoreservering zoals die in de PKB-raming is opgenomen. De PKB-raming en het bijbehorende gekwantificeerde risicoprofiel zal aan het eind van de planstudiefase (eind 2008, begin 2009) worden herijkt. De resultaten daarvan zullen in een voortgangsrapportage worden opgenomen. Hieronder zijn de risico's en de ontwikkelingen beschreven die in de verslagperiode actueel waren.

Belangrijke thema's voor beheersing op programmaniveau in de verslagperiode zijn de volgende:

- 1) Grond
- 2) Hydraulica
- 3) Vastgoed en schaderegelingen
- 4) Natura 2000

5.3.1. Risico's samenhangend met Grond

Voor de grondrisico's zijn in de PKB-raming van de kosten reserveringen aangehouden voor het inrichten van depots en provinciale heffingen op stortplaatsen.

Zoals al in hoofdstuk 2 gemeld zal het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) naar verwachting in de loop van 2007 in werking treden. Deze inwerkingtreding kan consequenties hebben voor eerdergenoemde reserveringen en het bijbehorende risicoprofiel.

Die consequenties zullen de komende verslagperiode nader worden geïnventariseerd, met een nadruk op het verder actualiseren van de grondbalans.

Tegelijk speelt de implementatie van nieuwe EU-regelgeving, in de vorm van de Afvalstoffenwet. De kans dat de nieuwe EU-richtlijn strenger wordt dat het nieuwe Nederlandse Bodembesluit is aanwezig. Vanuit de taskforce grondverzet die binnen het ministerie is ingericht wordt blijvend aangestuurd op het in de EU-richtlijn opnemen van een uitzonderingsregeling voor riviergrond.

5.3.2. Risico's samenhangend met Hydraulica

In de PKB-raming is rekening gehouden met het risico van tegenvallende hydraulische effecten. Deze reservering zal in ieder geval tot het einde van de planstudiefase actueel blijven, omdat dan op programmaniveau de afweging kan worden gemaakt of de set van maatregelen inderdaad de taakstellende veiligheidsdoelstelling kan realiseren.

Bij een aantal initiatiefnemers is er daarnaast een probleem geconstateerd betreffende de hydraulische analyses. Aangezien deze analyses - en de toetsingen hierop - worden uitgevoerd vanuit de huidige stand der techniek is gebruik gemaakt van andere modellen en instrumenten dan bij de doorrekening van de PKB. Inmiddels worden de beide meetmethoden gekalibreerd, waardoor een referentietabel ontstaat. Hiermee kan snel een vergelijking worden gemaakt tussen de oude en nieuwe uitkomsten per maatregel.

Tevens wordt momenteel een berekeningsprotocol opgesteld, leidend tot het in de PKB vastgelegde veiligheidsniveau. Dit gebeurt in samenwerking met de diensten die te zijner tijd de Wbr-vergunning verlenen voor de betreffende maatregelen.

Waar nodig wordt in overleg met initiatiefnemers voor de koploperprojecten passende oplossingen gekozen die in overeenstemming zijn met de beheersmaatregelen die hierboven zijn beschreven.

5.3.3. Risico's samenhangend met vastgoed en schaderegelingen

Om de PKB-maatregelen tijdig te kunnen uitvoeren is het nodig voortvarend met het aankopen van vastgoed te beginnen. Voortvarend betekent in dit geval: starten met aankopen nog voordat er sprake is van projectbesluiten voor de verschillende maatregelen.

Tot aan de vaststelling van deel 4 van de PKB kon enkel passief worden aangekocht, dat wil zeggen: alleen wanneer een eigenaar zelf eigendom te koop aanbood. Na het van kracht worden van de PKB is het mogelijk een actieve strategie te volgen.

De essentie van de te volgen strategie – ‘nu starten met aankopen’ – is dat vastgoed wordt aangekocht voordat met het projectbesluit tot in detail is vastgelegd wat de maatregel precies behelst, wat de exacte locatie van de maatregel is en hoe de maatregel wordt uitgevoerd. De aankopen kunnen betrekking hebben op percelen die uiteindelijk voor de uit te voeren maatregel nodig zijn, maar het kan ook gaan om gronden die ingezet kunnen worden in het kader van uitruil.

De initiatiefnemer stelt zelf een maatregelspecifieke aankoopstrategie op, waarbij veel aandacht is voor het tijdig verwerven van het vastgoed. Deze maatregelspecifieke aankoopstrategie wordt uitgewerkt op basis van de in het LBOH vastgestelde landelijke aankoopstrategie. Het Coördinatieteam Vastgoed, met vertegenwoordigers van de ministeries van Financiën, LNV en V&W adviseert de programmadirecteur over de goedkeuring van de maatregelspecifieke aankoopstrategie die door initiatiefnemers wordt opgesteld. Verder vindt waar nodig advisering plaats over beleidslijnen die algemeen geldend kunnen worden verklaard voor het gehele programma. Het gaat hierbij onder andere om uitgangspunten inzake het tijdelijk beheer, tenaamstelling van verworven gronden en schadeloosstellingen als gevolg van waardedaling van gronden.

Naast een strategie voor de aankoop van vastgoed is het ook wenselijk om snel duidelijkheid te geven over de wijze waarop omgegaan wordt met schadevergoeding. Verwachting is dat voor de zomer van 2007 hiervoor een algemene strategie zal worden vastgesteld, die vervolgens door de initiatiefnemers zal worden uitgewerkt in een maatregelspecifieke aanpak.

5.3.4. Natura 2000

Het programma Ruimte voor de Rivier staat al onder een behoorlijke tijdsdruk. Een kans op vertraging kan ontstaan als de natuurwetgeving niet zorgvuldig wordt nageleefd. Voorgeschreven procedures dienen tijdig en zorgvuldig uitgevoerd te worden en indien noodzakelijk dient compensatie tijdig geregeld te worden, in principe voordat de maatregel wordt uitgevoerd.

Significant negatieve effecten van afzonderlijke maatregelen op bestaande natuurwaarden dienen, voor zover ze niet binnen de maatregel zelf of binnen een andere maatregel in hetzelfde Natura 2000-gebied gemitigeerd kunnen worden, gecompenseerd te worden door elders, tijdig gelijkwaardige natuurwaarden te realiseren.

Nieuwe aanwijzingsbesluiten Natura 2000 zijn feitelijk niet nodig om het project te kunnen uitvoeren. Dat kan ook op basis van de bestaande aanwijzings-, respectievelijk aanmeldingsbesluiten Vogel- en Habitatrichtlijn. Het project kan wel voordeel hebben van nieuwe aanwijzingsbesluiten, al dan niet gecombineerd met samenvoeging van de Natura 2000 gebieden, als de natuurdoelen daarbij minder worden gefixeerd voor wat betreft aantallen, oppervlakten en locatie. Dit is met name van belang voor de te verwachten significant negatieve effecten op overwinterende, grasetende watervogels.

In de PKB is opgenomen dat ernaar gestreefd wordt om alle Natura 2000 gebieden langs de Rijntakken samen te voegen. Dit sluit beter aan op het Strategisch Kader Ruimte voor de Rivier, dat ten behoeve van de PKB-procedure als tijdelijke instandhoudingdoelstelling heeft gediend en het heeft als voordeel dat er voor alle gebieden gezamenlijke natuurdoelen gelden. Dit geeft optimale flexibiliteit in de uitvoering, doordat negatieve effecten op een bepaalde soort langs de ene riviertak gemitigeerd kunnen worden door positieve effecten op dezelfde soort in een andere riviertak. Compensatie is dan niet nodig. De tekst is in de PKB opgenomen naar aanleiding van een informeel advies van de Europese Commissie (2005) over het project. Het ministerie van LNV is hier geen voorstander van. De argumentatie is dat de grenzen van de Natura 2000 gebieden dan moeten worden aangepast ten opzichte van de eerder vastgestelde begrenzingsen. Dit zou tot bestuurlijke en maatschappelijke weerstand kunnen leiden. In plaats daarvan heeft het ministerie van LNV de volgende aanpassingen voorgesteld om aan het streven tot meer flexibiliteit tegemoet te komen:

- Het voornemen van LNV is om samen met de provincies en Rijkswaterstaat één overkoepelend beheerplan te maken voor de Rijntakken, dat richting geeft aan de verschillende uitwerkingen op het niveau van de riviertak. De kanttekening die hierbij gemaakt moet worden is dat dit beheerplan voor de vergunningverlening pas betekenis heeft na vaststelling van het beheerplan. Dat zal op zijn vroegst 2009 zijn, maar waarschijnlijk later. In de meeste gevallen zal de vergunningenprocedure dan al zijn gestart.

- Een ' ten gunste van ..' formulering in de doelen, in geval van concurrerende doelen, maakt switchen tussen soorten en habitats mogelijk. Deze formulering zou ertoe moeten leiden dat een afname van bijvoorbeeld grasetende watervogels toegestaan wordt, mits dit leidt tot een toename van soorten en habitattypen waarvan de staat van instandhouding ongunstig is.
- Tot slot zijn er drie momenten, waar door voortschrijdend inzicht in het uiterste geval de doelen zouden kunnen worden bijgesteld. Dat is bij het vaststellen van het aanwijzingsbesluit, bij het vaststellen beheerplan (in 2009) en bij de evaluatie van het beheerplan (in 2016). Overigens kan bijstelling alleen plaatsvinden indien de doelen niet 'haalbaar dan wel betaalbaar' zijn.

5.4 Auditing

Het auditinstrument is het sluitstuk van de projectbeheersing op maatregeleniveau. Door onafhankelijke toetsen in te bouwen kan objectief worden vastgesteld of de initiatiefnemer en ook de programmadirectie Ruimte voor de Rivier haar primaire processen adequaat beheerst.

In de verslagperiode heeft de Programmadirectie het auditinstrument ingezet bij de beoordeling van het Plan van Aanpak voor de planstudiefase voor de maatregel Uiterwaardvergraving Bedrijventerrein Avelingen. Tevens heeft de Programmadirectie een heraudit laten uitvoeren op het beheersplan bij de maatregel Ontpoldering Overdiepse Polder, waarbij werd onderzocht in hoeverre de projectorganisatie de aanbevelingen en opmerkingen uit de initiële audit op het Plan van Aanpak heeft geïmplementeerd in de organisatie. Beide audits geven aan dat er geen belangrijke gebreken zijn geconstateerd. Voor de resterende opmerkingen zijn geen heraudits nodig, maar zal de voortgang via kwartaalgesprekken worden gevolgd.

De conversie van de kostenramingen van PKB deel 3 naar het nieuwe kostprijsmodel van Rijkswaterstaat is eveneens onafhankelijk geaudit. Uit de audit bleek dat de methodiek voor deze conversie correct is.

6. De financiën van het programma

6.1 Algemeen

In de verslagperiode hebben zich geen of geen belangrijke ontwikkelingen voorgedaan op het gebied van het budget, de ramingen, de post onvoorzien en de ontvangsten.

De verplichtingen en uitgaven lagen in de verslagperiode op een laag niveau omdat de aandacht uit is gegaan naar de afronding van de parlementaire behandeling van de PKB en naar de op start van de planstudiefase.

In de hiernavolgende paragrafen wordt ingegaan op de precieze ontwikkeling van het projectbudget, de projectuitgaven en aangegane verplichtingen, de kasprognose, de monitoring van de post onvoorzien en tot slot de toegezegde en gerealiseerde ontvangsten in de periode 1 juli 2006 tot en met 31 december 2006.

De diverse bedragen worden weergegeven in miljoenen euro's met één decimaal, zodat de uiteindelijke nauwkeurigheid 100.000 Euro is. Deze weergave kan kleine (ogenschijnlijke) verschillen veroorzaken, die te wijten zijn aan de afronding in de weergave.

6.2 Mutaties op het projectbudget

In de periode van de opstelling van de PKB (2002-2006) hebben enkele mutaties plaatsgevonden op het projectbudget.

Bijlage 1a bevat de budgetmutaties en prijsindexatie gedurende de PKB-fase.

Het verwerken van deze mutaties en prijsindexaties levert het budget op dat leidend is bij de start van de planstudiefase Ruimte voor de Rivier en de daarbij behorende rapportages.

Prijsindexatie

Voor de prijsontwikkeling van het projectbudget zijn de percentages gehanteerd, zoals vastgesteld door het Ministerie van Financiën. Deze percentages zijn gebaseerd op de IBOI (Index Bruto Overheidsinvesteringen) die door het Centraal Planbureau in het Centraal Economisch plan wordt gepresenteerd. Overzichten van de IBOI-percentages zijn opgenomen in de bijlage 1a.

In tabel 7 is het projectbudget per 31 december 2006 weergegeven. In de loop der tijd zijn er kleine afrondingsverschillen ontstaan, deze zijn in de verslagperiode gecorrigeerd en bedragen € 0,4 miljoen.

Projectbudget Ruimte voor de Rivier (€ mln. incl BTW)					
	VGR8 (pp 2006)	Wijzigingen verslagperiode (prijspeil 2006)	Totaal (pp 2006)	Prijs-indexering	Totaal (pp 2006)
PKB fase	40,0	-	40,0	-	40,0
Planstudiefase	177,0	0,2	177,2		177,2
Uitvoeringsfase	2.015,0	0,2	2.015,2		2.015,2
Totaal projectbudget (incl. BTW)	2.232,0	0,4	2.232,4	-	2.232,4

* de wijzigingen zijn een somming van correcties op afrondingsverschillen

Tabel 7: Projectbudget Ruimte voor de Rivier (incl. BTW)

6.3 Uitgaven en aangegane verplichtingen

In tabel 8 zijn de uitgaven (kasmutaties) opgenomen. In de verslagperiode is een totaal bedrag van € 13,7 mln. ten behoeve van Ruimte voor de Rivier betaald.

Uitgaven Ruimte voor de Rivier ultimo 31 december 2006 (€ mln. incl BTW)			
	Totaal VGR8	Uitgaven deze periode	Totaal
PKB fase			
Projectorganisatie Ruimte voor de Rivier	37,2	2,0	39,2
Lopende projecten	11,6	-	11,6
Planstudiefase			
Boven-Rijn/Waal	0,6	0,3	0,9
Benedenrivierengebied	0,4	3,1	3,5
IJssel	14,0	1,0	15,0
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn, Lek	-	-	-
Uitvoeringsfase			
Boven-Rijn/Waal	-	0,5	0,5
Benedenrivierengebied	-	-	-
IJssel	-	-	-
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn, Lek	-	-	-
Opgetreden risico's	48,5	-	48,5
Programmamanagement			
Programmadirectie Ruimte voor de Rivier	0,9	6,9	7,9
Totaal artikel 16.02.02	113,3	13,7	127,0

Tabel 8: Uitgaven Ruimte voor de Rivier

Door de instemming van de Eerste Kamer op 19 december 2006 is de PKB fase formeel afgesloten. Om continuïteit te waarborgen zijn alle verplichtingen die tijdens de PKB-fase zijn aangegaan overgenomen door de programmadirectie Ruimte voor de Rivier. Deze overname van verplichtingen is in tabel 9 'Verplichtingen' verwerkt.

In de verslagperiode is een totaal bedrag van € 11,8 mln. ten behoeve van Ruimte voor de Rivier verplicht.

Verplichtingen Ruimte voor de Rivier ultimo 31 december 2006 (€ mln. incl BTW)			
	Totaal VGR8	Aangegane verplichtingen deze periode	Totaal
PKB fase			
Projectorganisatie Ruimte voor de Rivier	39,1	0,1	39,2
Lopende projecten	12,8	1,1	11,6
Planstudiefase			
Boven-Rijn/Waal	1,2	0,3	1,5
Benedenrivierengebied	4,6	2,9	7,5
IJssel	14,6	0,9	15,6
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn, Lek	-	-	-
Uitvoeringsfase			
Boven-Rijn/Waal	-	0,5	0,5
Benedenrivierengebied	-	-	-
IJssel	-	-	-
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn, Lek	-	-	-
Opgetreden risico's	48,5	-	48,5
Programmamanagement			
Programmadirectie Ruimte voor de Rivier	2,6	8,3	10,9
Totaal artikel 16.02.02	123,4	11,8	135,2

Tabel 9: Verplichtingen Ruimte voor de Rivier

6.4 Kasprognose Ruimte voor de Rivier

In tabel 10 is het kasritme voor de planstudiefase en de uitvoeringsfase Ruimte voor de Rivier opgenomen.

Kasritme Ruimte voor de Rivier								
<i>(€ mln. incl BTW)</i>								
<i>Prijspeil: 2006</i>								
	T/m 2006	2007	2008	2009	2010	2011	Later	Totaal
Budget								
Rijksbegroting IF 16.02.02	148,6	69,6	115,0	213,3	258,2	317,9	1.109,8	2.232,4
Kasritme RvdR								
Projectorganisatie Ruimte voor de Rivier	39,2	-	-	-	-	-	-	39,2
Planstudies	24,0	14,1	14,1	4,9	2,2		-	59,3
Uitvoeringsfase	77,6	43,1	89,8	194,7	245,2	307,6	1.057,7	2.015,7
Programmadirectie Ruimte voor de Rivier	7,9	12,4	11,1	13,8	10,8	10,2	52,1	118,2
Totaal Kasritme RvdR	148,6	69,6	115,0	213,3	258,2	317,9	1.109,8	2.232,4

Tabel 10: Kasritme Ruimte voor de Rivier

6.5 Monitoring post onvoorzien

In tabel 11 is de benutting van de post onvoorzien weergegeven. In bijlage 1b is een nadere detaillering aangegeven.

Onvoorzien Ruimte voor de Rivier			
<i>(€ mln. incl BTW)</i>			
<i>Prijspeil: 2005</i>			
	Bestuurlijke Keuzes	Technisch	Totaal
Budget onvoorzien (stand bij PKB deel 4)	221,2	162,9	384,2
Ontrekking tot verslagperiode	48,5	2,0	50,5
Ontrekking in verslagperiode	-	-	-
Restant onvoorzien	172,7	160,9	333,7

Tabel 11: Benutting post onvoorzien per 31 december 2006

6.6 Ontvangsten

Aan de begroting voor het Realisatieprogramma Ruimte voor de Rivier is in 2005 een bedrag van € 100 mln. toegevoegd, ter dekking van het bij de PKB gebleken verschil tussen raming en budget. Door het kabinet is ervan uitgegaan dat dit bedrag kan worden inverdiend door middel van benutting van Europese subsidies en projectgebonden opbrengsten.

In de verslagperiode is veel energie gestoken in het opstellen van projectvoorstellen. Uit die voorbereiding blijkt dat de taakstelling van 50 mln. euro in de vorm van EU-subsidies erg hoog is. Dit hangt samen met een vermindering van de beschikbare EU-budgetten in de periode 2007 – 2013 die voor het programma Ruimte voor de Rivier cruciaal is.

Ook is in de verslagperiode gestart met het maken van afspraken inzake projectgebonden ontvangsten. Het opstellen van een middelenafspraken met het ministerie van Financiën is voor het realiseren van deze taakstelling een noodzakelijke voorwaarde. In de komende voortgangsrapportages zal over de uitkomsten hiervan worden gerapporteerd.

In tabel 12 zijn de ontvangsten opgenomen die Ruimte voor de Rivier in de verslagperiode kreeg toegezegd.

Toegezegde ontvangsten Ruimte voor de Rivier ultimo 31 december 2006			
	Totaal vorige perioden	Deze periode	Totaal
Projectgebonden ontvangsten	-	-	-
EU-subsidie	-	-	-
Totaal	-	-	-

Tabel 12: Toegezegde ontvangsten Ruimte voor de Rivier t/m 31 december 2006

In tabel 13 zijn de daadwerkelijk ontvangen bedragen opgenomen die Ruimte voor de Rivier in de verslagperiode heeft ontvangen.

Gerealiseerde ontvangsten Ruimte voor de Rivier ultimo 31 december 2006			
	Totaal vorige perioden	Deze periode	Totaal
Projectgebonden ontvangsten	-	-	-
EU-subsidie	-	-	-
Totaal	-	-	-

Tabel 13: Gerealiseerde ontvangsten Ruimte voor de Rivier t/m 31 december 2006

Correspondentie met het Parlement

Hier wordt een overzicht gegeven van de stukken die de Minister van Verkeer en Waterstaat in de verslagperiode over het programma aan de Tweede en de Eerste Kamer heeft gezonden.

- Op 12 oktober 2006 stuurde de staatssecretaris de Tweede Kamer een brief aangaande een onduidelijkheid in de PKB en in verband daarmee een verzoek in te stemmen met een aanvulling op de PKB. (TK 30080 nr. 21)
- Op 30 oktober 2006 werd de achtste Voortgangsrapportage Ruimte voor de Rivier naar de Tweede Kamer verzonden. (TK 30080 nr. 22)
- Bij brief TK 30080 B (KST 102263) stuurde de staatssecretaris de Eerste Kamer een memorie van antwoord n.a.v. vragen en opmerkingen van de vaste commissie van Verkeer en Waterstaat van de Eerste Kamer over de PKB Ruimte voor de Rivier zoals vastgelegd in het voorlopig verslag TK 30080 A (KST 101534) d.d. 10 oktober 2006
- Op 15 december 2006 stuurde de staatssecretaris de Eerste Kamer een brief inzake door de gemeente Heerde aangedragen alternatieven. (TK 30080 D (KST 103921))

Bijlagen

Bijlage 1a

Budgetmutaties PKB-fase

Budgetmutaties			
Mutatie	Bedrag pp'02 (mln €)	Bedrag gecommuniceerd in Tweede Kamer	Bron: VGR-nr
PKB/TB	1.987,0	1.900 (1,9 mrd)	Basis
Geen scopewijzigingen			
Saldo scopewijzigingen	0		
Geen tegenvallers			
Saldo mee- en tegenvallers	0		
Overheveling budget naar projecten in uitvoering	-117,0	117 (pp2002)	1
Budget uit PKB-overig agv projectbesluit Hondbroeksche Pleij + Zuiderklip	-49,5	-51,5 (pp2004)	4
Toevoeging budget Hondbroeksche Pleij agv projectbesluit Hondbroeksche Pleij	44,7	46,5 (pp2004)	4
Toevoeging budget Zuiderklip agv projectbesluit Zuiderklip	4,8	5,0 (pp2004)	4
Correctie vanwege prijsdruk door ontwikkelingen in de bouw en doelmatig aanbesteden; verdeeld over Hondbroeksche Pleij -1,0, Zuiderklip 0,1; PKB overig -11,5 alle pp 2002)	-12,6	-13,1(pp2004)	4
Toevoeging vanuit Noodoverloop	191,5	200 (pp2005)	6
EU en projectgebonden ontvangsten	95,8	100 (pp2005)	6
Correctie aanbestedingsmeevallers	-18,2	-19 (pp2005)	6
Correctie op af rondingen verschillen	0,4	0,4 (pp 2006)	9
Saldo technische mutaties	139,9		
Totaal PKB / lopende projecten	2126,9		
IBOI 2002-2006	105,6		
Totaal	2232,4		

IBOI indexatie PKB-Fase

Prijsindexpercentages	
2002-2003	2,75%
2003-2004	1,23%
2004-2005	0,39%
2005-2006	0,66%

Bijlage 1b

Onvoorzien Ruimte voor de Rivier Bestuurlijke keuzes

(€ mln. incl BTW)

Prijspeil: 1e helft 2005

Schadeclaim gemeente Nijmegen	48,5
Totaal ontrekkingen	48,5